

Ministerstvo životného prostredia SR

Michal Kiča

Štátny tajomník

Nám. Ľ. Štúra 1

81235 Bratislava

OTVORENÝ LIST

V Liptovskom Mikuláši 19. júna 2021

Vec: Váš list zo dňa 12. októbra 2020 ktorým reagujete na niektoré časti môjho listu ministromi Jánovi Budajovi vo vzťahu k debate na TA3 na tému Slovenské pralesy a petíciu MOR HO!

Priznám sa, vôbec som neočakával akúkoľvek reakciu od pána ministra Budaja, proste to bol vysvetľujúci a upokojujúci list. Aj preto ma Vaša odpoveď na môj list prekvapila.

V prvom rade si musíme ujasniť, že sa bavíme o lese, ktorý má hodnotu ekologických služieb okolo 500 miliárd € a o projekte ochrany Prírodnej rezervácie Pralesy Slovenska, ktorého ekologické služby lesa dosahujú hodnotu 2 miliardy €.

To sa skutočne s takýmto majetkom v SR chcete baviť v rovine emócií bez faktov, tak ako ste to odprezentovali v svojom liste? Keď pán minister Budaj hovoril o perlách slovenských lesov, uvedomujete si vôbec ich hodnotu pre spoločnosť?

To, čo si dovoľím zdôrazniť je, že je úplne jedno, koľko podpisov je pod petíciou, ministerstvo je povinné predmet petície spracovať s odbornou starostlivosťou s využitím princípu profesionality a s nestrannosťou, aspoň toľko hovorí zákon 55/2017 Z.z.

V liste, ktorý ste mi poslali, žiaľ nerozoberáte vecne problematiku petície Mor ho! Predsa petícia Mor ho! má dva základné ciele:

- 1. Určiť výšku škôd na ekologických systémoch lesa a zjednať spravodlivosť (sľúbil to minister Ján Budaj)¹ v lesoch, ohľadom problematiky medveďa a platieb za ekologické služby lesa***
- 2. V druhej časti ponúka konštruktívnym spôsobom logické východisko na riešenie vzniknutej situácie***

Žiaľ, Váš list je ladený výlučne v rovine emócií a z nich vyplývajúcich postojov. Princíp profesionality² a nestrannosti si vyžaduje v prvom rade vecné argumenty, ktorých podklad tvoria overiteľné fakty. To je základ, ktorý je pre výkon Vašej funkcie povinný. Žiaľ, akoby na MŽP o svojich povinnostiach ani nechýrovali. Tak sa prezentovala v svojich listoch v rokoch 2019 a 2020 pani generálna riaditeľka Ing. Butkovská a to isté ste predviedli aj Vy vo svojom liste.

---

¹ <https://www.aktuality.sk/clanok/774743/z-rezortu-odstranim-korupciu-posvietim-si-aj-na-podozrive-zmluvy-tvrdi-jan-budaj/>

² Článok 6. zákona 55/2017 Z.z.

Tá prvá emócia, ktorú komunikujete je **emócia bezradnosti**. Miesto jasných faktov ste použili techniku všeobecnej frázy, ktorou ste s autoritou danou Vám funkciou a postavením odmietli bez akejkoľvek reálnej argumentácie moje konštatovania v liste ministrovi Budajovi nasledovne, citujem :“ **V liste uvádzate viaceré tvrdenia, ktoré zásadne odmietame**“.

Aby som prekonal Vašu bezradnosť, rozhodol som sa Vám pomôcť do tej miery, aby sme na faktoch prešli rozhodujúce časti predmetu debaty a vyjasnili sme si navzájom, čo to vlastne odmietate. Debatu s pánom ministrom Jánom Budajom som rozobral v troch na seba nadväzujúcich debatách s pánom spisovateľom Romanom Kvalténym, ktorý si niekoľkokrát pozrel reláciu na TA3 a položil mi rad otázok. V prvej časti sme sa dotkli všeobecného kontextu debaty. Stručne som v ňom popísal moje vzdelanie a spôsob nazerania na problematiku vedomostí ako výsledok základného výskumu. Ale ja **dôraz kladiem na znalosti ako výsledok ďaleko náročnejšej aplikovanej praxe**. Keby v elektrotechnike pracovníci vykonávali svoju prácu tak, ako biológovia a vedci zo základného výskumu na MŽP, verte mi, nefungovali by elektrárne, nefungovali by mobily a telekomunikačné siete a pod. **Znalosti majú kvalitatívne inú rovinu ako vedomosti, čo hneď publikované v karentovaných časopisoch**. Stačí sa spýtať v diskusiách autorov, kde fungujú princípy, ktoré sú popisované výsledkami základného výskumu a je hlboké ticho. Len v politike sa bezradní politici oháňajú výsledkami vedy bez toho, aby rozoznávali medzi vedomosťami a znalosťami. Miesto seriózneho riešenia problematiky zažívame komédie v televízii, presne tak, ako to na TA3 predviedol v piatok 18. júna 2021 pán štátny tajomník Juraj Smatana.³ Už som to v roku 2019 písal poslancom a platí to aj na túto debatu: bavia sa slepi o tom, kto lepšie vidí. Ale podklady a rozborý spojené s problematikou medveďa som elektronickou poštou zaslal na ministerstvo v júli 2020.

V druhej časti sa v debate venujeme projektu spojeného s petíciou ktorú reprezentovala pani Plassmann z WWF Slovensko. Rozborom projektu bolo zistené, že pokiaľ nebude projekt upravený, dôjde s istotou k procesom deštrukcie lesa. Ak budú lesy v druhom a treťom stupni ochrany prevedené bez profesionálne vedenej transformácie lesa na vyššiu úroveň komplexity v rozmedzí 50 až 100 rokov, tak riziko spojené s deštrukciou lesa je istotou, len nevieme povedať kedy a kde sa uskutoční. To je výsledok analýzy rizika tohto postupu. Tak, ako je projekt postavený, tak teória neurčitosti síce nevie povedať presne, kedy a kde k udalosti dôjde, ale vie povedať, že je istota, že k vetrovej kalamite dôjde. A následne sa cez folklór bez zásahu rozvinie kalamita biotickým činiteľom podľa druhu porastu. Presne tak ako v Suchej doline v Západných Tatrách, ktorá je na základe nájmovej zmluvy v správe OZ VLK, ale v majetku urbárov Liptovská Sielnica a Liptovský Trnovec. Náhradu za neťaženie dreva ministerstvo vyplatilo. Ale ekologické služby smrekového lesa majú hodnotu približne 1000 €/1m³ živého stromu. Keďže sa nejedná v Suchej doline o prales ani o pralesné zvyšky, tvrdím, že **došlo k porušeniu platných ustanovení zákona a platných vyhlášok, bez ohľadu na stupeň ochrany a naivnú interpretáciu platných zákonov úradníkmi**. Argumenty, že v prírodných rezerváciách nedochádza k škodám ako dôsledkom porušenia zákona sú len problémom „právneho názoru“. Ako vieme, z právneho názoru sa stal tovar a s tovarom sa obchoduje. Pre veľký úspech na súde v Žiline majú aj cenník, ktorý štandardizuje tento typ obchodu. Podobný cenník je vraj aj u vyšetrovateľov, ktorí vyšetrojú systémom akože. Nuž a na úrovni generálneho prokurátora Trnku už išlo o individuálne

³ <https://www.ta3.com/clanok/203952/pozrime-sa-na-to-o-medvedoch-sa-hovori-coraz-viac-su-naozaj-nebezpecne>

stanovené ceny, ako napríklad pri kauze uloženia nahrávky Gorila do sejfu. Vyššiu formu už predstavuje fond založený v roku 2020 predsedom vlády pánom Matovičom, ktorý sa dá nazvať aj ako fond odpustkov alebo tiež neformálnym fondom na zakúpenie licencie na príslušné obdobie pre podnikanie kajúcnika.

Detailné rozboru projektu spojeného s petíciou Pralesy spolu s formuláciou pripomienok sme spracovali a poskytli dotknutým osobám, ktoré ich postúpili na príslušné okresné úrady. Na moje prekvapenie, naša organizácia dostala vyznamenie list v ktorom boli pripomienky zamietnuté s verbálnym vyjadrením, že sa zamietajú deväť a pol pripomienky. Ako sa dá zamietnuť pol pripomienky je dodnes pre mňa záhada. Tou druhou záhadou je, že **v desiatej pripomienke hovoríme, že projekt je potrebné zastaviť**. Ale v sprievodnom liste som sa dočítal že naša organizácia⁴ „**de facto podporuje projekt**“. Logika pre tento typ vyjadrovania sa učí na strednej škole a možno aj na ZDŠ, preto je mojím hlbokým presvedčením, že **vyjadrenie Okresného úradu zo Žiliny nespĺňa kritériá profesionality tak, ako ich definuje zákon pre výkon verejnej funkcie**. Moje vyjadrenie si prečítajte v časti dva nášho rozhovoru s Romanom Kvalténym. Myslím si, že pristupovať k ochrane prírody z pozície hysterického fanatizmu, tak ako to vidíme temer každý deň aj u úradníkov MŽP, spôsobuje škody veľkého rozsahu. Proste náboženstvo a jeho extrémny prejav exorcizmu do riadenia ochrany prírody v 21. storočí jednoducho nepatrí. Projekt pralessy je sprevádzaný petíciou, ktorou organizátori s vysokou pravdepodobnosťou vedome podviedli verejnosť. Je to dôsledok neodborného spracovania projektu, porušujúcim platné zákony. Mojou snahou bolo cestou zásadných pripomienok umožniť autorom nápravu projektu. Žiadam Vás, aby ste v spolupráci s prokuratúrou zistili skutkový stav pripomienkového konania projektu ochrany Prírodnej rezervácie Pralesy Slovensko a vyhodnotili, či tu nejde o pokus, ktorý naplnia charakteristiky niektorého z trestných činov, minimálne v štádiu pokusu. Zrejme je potrebné vyhodnotiť projekt a jeho proces zvlášť a zvlášť samotnú petíciu k pralessom.

V tretej časti rozhovoru sa už venujeme našej petícii Mor ho! Podstatou problému je, že **ministerstvo životného prostredia neriadí profesionálne riziká spojené s lesom a ochranou prírody**. Naivný prístup k rizikám na úrovni ministerstva sa dá vyjadriť tak, že riziko požiaru neexistuje, pokiaľ nehorí les, alternatívne, riziko ublíženia na zdraví s následkom smrti neexistuje, kým nedôjde k zabití človeka⁵. Ale u živých organizmov neplatí režim príčina – následok. U živých organizmov máme k dispozícii realistický popis riadenia rizík cez model komplexných adaptívnych systémov. V tomto modeli sú riziká riadené spätnými väzbami, **pričom je nutné identifikovať konkrétnu spätnú väzbu, ktorá ak prejde kritickým bodom a preklopí sa z negatívnej spätnej väzby na pozitívnu, spôsobuje rozpad príslušného ekologického systému a je jedno, či je to smrekový les alebo populácia medveďa**. Predsa problém spojený s lykožrútom je problémom narátať za rok päť m³ dreva napadnutého lykožrútom na piatich hektároch lesa a vyhlásiť stav kalamity, čo je plne v súlade so zákonom, ale žiaľ MŽP vydáva usmernenia, ktorými ničí v hierarchii lesa najvyššie postavený organizmus, ktorým je strom, pod predstavou, že chránia rôzne druhy živočíchov, ktorých postavenie v hierarchii lesa je významne nižšie ako má postavenie strom. Po mojich listoch na generálnu riaditeľku Ing. Butkovskú sa to už nedá chápať ako nevedomý proces ale ako proces cielený, vydávaný za ochranu prírody. Keď si prezriete rozhodnutie prokurátora Číslo: 1 Pv16/14/7706-91 z Popradu zo dňa 02.12.2016 EEČ: 2-57-241-2016

⁴ Centrum výskumu ekonomiky obnoviteľných zdrojov energie a distribučných sústav, Košice

⁵ V Slovinsku začali s reguláciou medveďa až potom, ako medveď zabil deti

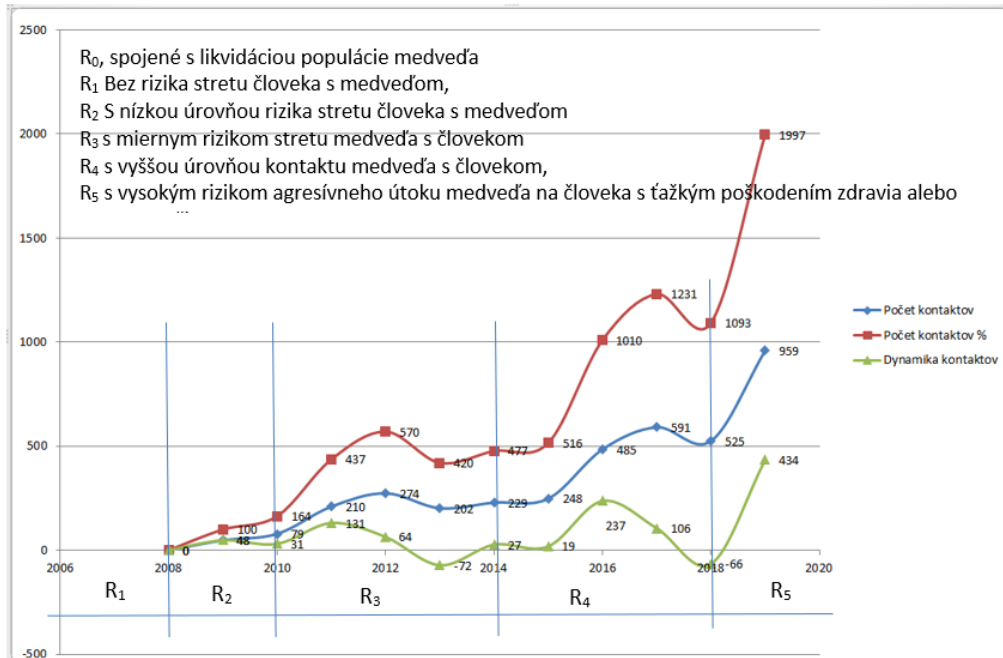

zistíte, že **podstatu problému lykožrúta v smrekových lesoch, schopnosť narátať do päť a vyhlásiť stav kalamity**, prokurátor na päťdesiatich stránkach otočil a v podstate negoval celú lesnícku vedu. Osobne **rozhodnutie prokurátora vo veci lykožrúta vnímam ako hanbu lesníctva a lesníckej vedy**. Autority v podobe profesorov a vedcov jednoducho neprotestovali a jediné racionálne vysvetlenie prečo, spočíva v tlaku na existenciu a teda v princípe, ktorý zistil Milgram a nazval ho princípom Podriadený autorite. Opäť, ak je právny názor tovarom, tak tu je príklad, ako sa dá zmeniť dobro na zlo a zlo vydávať za dobro. Čitateľsky prístupným spôsobom som to rozobral v debate s Romanom Kvalténym Diabol má tisíc tvárí, kde máte aj príklady. Myslím si, podľa obsahu Vášho listu, že nemá zmysel Vás zaťažovať odbornými materiálmi a aj preto som ich prekladal do reči zrozumiteľnej bežnému čitateľovi. **Ak sa spýtate v súlade so štrukturovanými bezpečnostnými modelmi Kaplana, ako zdevastovať ekologické systémy štátu, tak odpoveď znie: zdemoralizuj univerzitu a vychovaj generáciu, ktorej prevrátiš hodnoty a vydávaj to za modernú vedu.**

K aktuálnej problematike medveďa som pánu ministrovi Budajovi dňa 12. teho júla 2020 zaslal cestou elektronickej podateľne list, v ktorom som mu popísal jednak štruktúru petície Mor ho! a tiež v prílohe dostal vyčerpávajúci materiál k problematike riadenia rizík spojených s medveďom. Upozornil som ho, že už došlo k agresívnym útokom medveďa a že **sme v poslednom pásme rizík, kedy určite dôjde k zabitíu človeka medveďom, len z princípu neurčitosti nevieme povedať kedy sa to stane a kde dôjde k udalosti**. Proste riziko fatálnej udalosti narástlo a **v roku 2018 sa riziko prehuplo do istoty. Tým sa medveď pretvoril na biologickú zbraň**. Podobne, analýzy z Tichej a Kôprovej doliny hovoria o tom, že objem lykožrúta prekročil 9000 násobok stavu kalamity a teda aj z lykožrúta sa stala biologická zbraň, ak chcete mor lesa. Kým v prípade lykožrúta ľudia až tak nevnímali, že sa deje katastrofa v lese, v prípade ťažkých ublížení na zdraví začiatkom tohto roka verejnosť zbystrila pozornosť. Vyše dva posledné mesiace sociálne siete temer denne prinášali obrazovú dokumentáciu kontaktov človeka s medveďom často mimo jeho biotop – medvedica s dvoma mláďatmi na asfaltovej ceste pri Senci pochodovala priamo na Bratislavu. Videá dokumentujú, že sa medvede pohybujú v blízkosti turistických chodníkov a dokonca televízia priniesla zábery, že sa špacirujú priamo po chodníkoch v turisticky exponovaných častiach Vysokých Tatier. Zábery z kamier hovoria aj o nočných návštevách medveďa v baroch. Je možno až symbolické, že k fatálnej udalosti došlo v Liptovských Sliačoch, kde aj erb obce ukazuje, že medveď bol aj v minulosti problém a že ho museli občania riešiť, ak chceli prežiť. **Na nekompetentné riadenie rizík v súvislosti s lykožrútom som upozornil svojimi listami pani riaditeľku Ing. Butkovskú už v roku 2019 a začiatkom roka 2020**. Podobne som listom v júli 2020 upozornil pána ministra Budaja, že spoločnosť prekročila všetky stupne rizík a nachádza sa v poslednom rizikovom stupni. **Nakoniec k fatálnej udalosti došlo prakticky po roku, ako som na riziko upozornil ministerstvo svojim listom**. Ak ale analyzujete minulé prípady, musíte naraziť na prípad, ktorý sa odohral vo Fačkovom sedle v roku 2018. Média priniesli popis typický pre útok medveďa a je jedno či je to lov na zver, boj medveďov medzi sebou alebo útok proti človeku – **základom útoku je proste útok medveďa na tvár človeka**. Pre mňa je zvláštne, že vyšetrovateľ vyniesol výrok, podľa ktorého smrť nenastala cudzím zavinením. Ak ale poznáte biológiu a stresový systém zamrznutie, tak viete, že medveď na čerstvé mŕtvolky neútočí a teda, pokiaľ bola tvár zohyzená na nepoznanie obeť,

tak *muselo k tomuto javu dôjsť v čase keď obeť žila*⁶. Podobne, medveď po usmrtení svoju obeť odtiahne a zahrabe pod vetvy a lístie na niekoľko dní – to vedia veľmi dobre poľovníci keď lovili medveďa a vnaďili ho na kadaver. **Problém, ktorý nastal, je problémom reálneho ohrozenia zdravia a života človeka medveďom.**

Časový vývoj kontaktov a ich dynamika vzťahu medveď - človek v obci Vysoké Tatry. Zdroj: Mestský úrad Vysoké Tatry, Starý Smokovec

To, čo sa stalo je nasledovné. Náš graf štatistiky kontaktov medveďa s človekom poukazuje, že medveď bol plachý do počtu zhruba 500 ks. Redukcia medveďa na 20 ks v minulom storočí na území SR mala za následok, že medveď mal informáciu, že človek je pre neho nebezpečný. Medveď sa vyhýbal človeku, akonáhle zacítil pach človeka. Ak by ste si preštudovali neurobiológiu a na ňu nadväzujúcu psychológiu, tak zistíte že špecifická vlastnosť medveďa na Slovensku – jeho plachosť bola dosiahnutá práve jeho výchovou v zmysle redukcie na 20 ks a následnej regulácie stavu v rozsahu 400 až 600 ks. Akonáhle došlo k rastu populácie, došlo k stavu, kedy zvlášť mladé medvediatá boli v ohrození, paradoxne kvôli reprodukčnému inštinktu samcov, ktoré zabíjali medvediatá v čase ruje. Tým zároveň zaisťovali prirodzeným spôsobom reguláciu populácie medveďa a človek len doreguloval stav medveďa dodatočným odstrelom. Štatistika kontaktov ukazuje, že medveď sa dostáva do kontaktu s človekom zhruba od roku 2008 a tak je možné odhadnúť, že niekedy okolo roku 2005 a ďalej sa medveď postupne zoznamuje so situáciou, kedy zisťuje, že **pachová stopa človeka už neznamená nebezpečie**. To v prvom rade zistili medvedice a začali vodiť medvediatá do extravilánov obcí a často

⁶ Biológii stresového systému popísal Peter Levine v rade publikácií a neurobiologickú podstatu psychofiziológ Stephen Porges v jeho známej Polyvagálnej teórii.

až do intravilánu. Tým chránili mladé medvede pred samcom. Zdá sa, že časť samcov sa postupne zoznamuje s pachovou stopou a zisťuje, že človek nie je nebezpečný. **Za pätnásť rokov značná časť novonarodených medvedov dorástla s informáciou, že človek nie je nebezpečný a navyše zisťuje, že po odrastení majú dostatočnú fyzickú prevahu a útočia na človeka, čo je prípad v Brodne.** Už aj trojročný medveď s váhou 75kg je schopný tristo metrov od obce zaútočiť na človeka. Medvede si už bežne chodia posedieť do barov alebo chodia na maškrtky do cukrárne. To všetko je viditeľné na kamerách alebo fotopascách. Piaty stupeň rizika ohrozenia medveďom (nad 1000 ks) znamená, **že sa z medveďa stala biologická zbraň.** Je na Vás pán štátny tajomník vyhodnotiť toto riziko. Je možné odhadnúť, že **minimálne polovica skôr dve tretiny medvedov stratili vzácnu vlastnosť a tou bola plachosť medveďa. Je to naučený systém a bol špecifikom populácie medvedov v SR.** Podľa všetkých znakov, nelineárny systém plachý/agresívny už prešiel kritickým bodom a preklopil sa do stavu, kedy sa medvede učia jeden od druhého, že sa človeka nemusí báť a navyše, že si môže trúfnuť zaútočiť na človeka, presne tak, ako je to v Rumunsku, či v Škandinávskych krajinách. Túto vlastnosť, plachosť totiž nevykazujú medvede v Rumunsku a ani v Škandinávii. Len kvôli tejto vlastnosti ako naučenému systému bolo možné udržať na tak malom biotope takú populáciu medveďa, ktorá s istotou zachovávala genetickú reprodukciu. **Ale plachosť je naučený systém a prenáša sa informáciami z pokolenia na pokolenie.** Svojim prístupom k ochrane dravých šeliem medveď značná časť populácie medveďa stratila túto naučenú vlastnosť. Nelineárny systém prechodom cez kritický bod sa dostal do stavu, kedy veľmi rýchlo temer celá populácia medveďa stratí plachosť.

Budete prekvapení, keď dôjde k ekonomickému vyčísleniu tejto škody o akú sumu sa jedná, keď sa ocení plachosť medveďa. **Že je to škoda veľkého rozsahu, je realitou. MŽP svojou činnosťou previedlo riziko zo základného stupňa 1 a 2 za roky 2002 až 2018 do posledného rizikového stupňa päť. Bez toho, aby sa verejnosti na to čo len slovom spýtalo.**

1. R1 je dosiahnuté pri populácii 230 medvedov (areál 11.500 km ² a 1 medveď na 5000 ha)	
2. R2	400 medvedov (..... 2875 ha)
3. R3	600 medvedov 1917
4. R4	800 medvedov 1438
5. R5	1000 medvedov 1150

MŽP je plne zodpovedné za ťažké ublíženia na zdraví medveďom. Len v tomto roku sa jedná o dva zdokumentované prípady ťažkého ublíženia na zdraví. A je plne zodpovedné za smrť človeka v Liptovskej Lúžnej. Predsa zmysel ústavy je chrániť život, zdravie a majetok občana. Ak vychádzate z toho, že máme takto postavený systém, potom je možné konštatovať, že došlo k zanedbaniu povinností pri výkone verejnej funkcie s následkom ťažkého ublíženia na zdraví a smrti. Preto si Vám dovoľím navrhnúť nasledovné kroky:

1. Spýtať sa verejnosti, aké riziko stretu s medveďom chce akceptovať?⁷.

---

⁷ Podotýkam, že v Rakúsku, Nemecku, Švajčiarsku, Taliansku neakceptuje verejnosť ani základnú úroveň R1, ktorá zaisťuje genetickú reprodukciu populácie medveďa

2. *Aktívnymi opatreniami znížiť riziko spojené s medveďom na úroveň, ktorá zabezpečuje jeho genetickú reprodukciu. Ako hornú hranicu stavu populácie medveďa stanoviť plochu, kde medveď ešte nenaruša ekologickú rovnováhu v biotope medveďa⁸.*
3. *Zistiť, či je možné ešte vrátiť populáciu medveďa do stavu, kedy bude plachá a akými regulačnými opatreniami dosiahnuť tento stav?*
4. *Až do zaistenia rizikového pásma dva zvážiť obľúbený lockdown a uzatvoriť počas turistickej sezóny TANAP, NAPANT a ostatné časti biotopu medveďa podobne ako je urobená prevencia pred vírusmi. Prax a teda znalosti hovoria, že je istota, že k fatálnej udalosti dôjde, len princíp neurčitosti hovorí, že nevieme kde a kedy. Insitné riadenia rizika v systéme kým udalosť nenastane, riziko nie je, je hanbou MŽP a prokuratúry, ktorá nekoná ex offo, hoci je to už aspoň rok medializovaná kauza s tým že začiatkom tohto roka došlo k dvom ťažkým ublíženiam na zdraví*
5. *Urýchlene v spolupráci s prokuratúrou a políciou vyšetriť zodpovednosť za stav ohrozenia človeka medveďom a zjednať spravodlivosť. **Súčasťou vyšetrovania by mal byť aj spôsob stanovenia počtu medveďov v roku 2014** . Svedkovia tohto procesu sa vyjadrili, že sú ochotní svedčiť, akým spôsobom bol stanovený počet medveďov metódou DNA. V systéme verejného tajomstva chodí informácia, ktorá zakladá podozrenie, že sa jedná o cieleň podvod⁹. Pán minister Budaj informoval, že v súčasnom sčítaní budú vzorky vyzbierané do konca februára. Máme to chápať tak, že za sledované obdobie je vybrané obdobie, ktoré medveď prespí v brlohu a neprodukuje žiadny biologický materiál?*

V zásade ide o tú istú požiadavku, ako som mal na generálnu riaditeľku Ing. Katarínu Butkovskú ohľadom lykožrútovej kalamity a škody na ekologických systémoch lesa ktoré môžu dosiahnuť až dve desiatky miliárd € ako dôsledok porušenia platných zákonov a predpisov. Ako iste viete, pani riaditeľka nekonala a tak som v decembri 2019 konal osobne ako fyzická osoba. Moje podanie je v štandardnom riešení a zrejme bude vyriešené v súvislosti s pripravovaným podaním ohľadom Projektu ochrany Prírodnej rezervácie Pralesy Slovenska. Súčasťou tohto podania bude aj rozbor textu uznesenia prokurátora zo dňa 2.12.2016.

Vo vzťahu k diskusii s reprezentantkou WWF Slovenska pani Plassmann je tu ešte jeden problém. Vedúci delegácie Zastúpenia Európskej únie na Slovensku je od 1. januára 2018 pán Doc. RNDr. Ladislav Miko, PhD¹⁰. Zároveň je zakladateľom WWF Slovensko a ako sa zdôveril pánu Ing. Pavlovi Zacharovskému aj prezidentom WWF Slovensko. Keďže na stránkach WWF Slovensko sú uvedené informácie, že WWF Slovensko financuje svoje projekty z verejných fondov, hlavne fondov EU, žiadam Vás o vyjasnenie, či nejde o konflikt záujmu poprípade iné porušenie povinností verejného činiteľa. Hneď v ďalších vetách vo svojom liste sa vyjadrujete k môjmu názoru, kde som vyslovil názor, že MŽP zamýšľa arizovať pozemky súkromných vlastníkov. **Nuž ak MŽP alokovalo v rozpočte na rekonštrukciu NH 150 miliónov € a mieni vykúpiť najcennejšie pozemky v Národných parkoch po 50 centov/1m², tak nič inšie ako arizácia to nie je.** Ekologické služby smrekových lesov ocenil znalec Simon v roku 2008

⁸ Vo Švédsku je to 12 000 ha/1 medveď, v Nórsku a Fínsku je to 10 000 ha a viac. V SR bolo zaužívané cca 5000 ha/1medveď vzhľadom na to, že úživnosť územia je vyššia.

⁹ Viď vyjadrenie Ing. Ďuríka v Lesmédiu k určeniu stavu populácie medveďa <https://www.lesmedium.sk/o-com-sa-pise/analiza-medved-na-slovensku-v-cislach>

¹⁰ https://sk.wikipedia.org/wiki/Ladislav_Miko

na hodnotu 20€/1m² až 30 €/ 1 m², pričom v tejto cene nie je započítaná polohová renta a nie sú započítané samostatne zdroje pitnej vody a ani inflácia od roku 2008, kedy posudok vznikol t.j. súčasná a očakávaná inflácia, ako dôsledok QE ECB. Aj preto je možné tvrdiť, že je tu realizovaná schéma, ktorú som popísal v materiáli pod názvom Diabol má tisíc tvárí:

1. došlo najprv k znehodnoteniu smrečín, na čo bol použitý lykožrút a zároveň zvýšenou ťažbou došlo k zníženiu lokálnych cien na polovicu až jednu tretinu
2. zvýšenou ťažbou došlo k znehodnotenie lesných pozemkov
3. tlak štátu na výkup pôsobí na majiteľov pozemkov tak, aby tlakom zo strany štátu bolo možné tieto pozemky skúpiť za zlomok ich reálnej ceny, zhruba za dva a menej percent z hodnoty.

O tom ste pomlčali a stále mlčíte a neinformujete verejnosť o reálnej hodnote vlastnených pozemkov. Nakoniec pán Ing. Lukáč sa už pohrdlivo vyjadroval na facebooku o urbárikoch ako o bezzemkoch. Zbytočne odmietate moje tvrdenia o obmedzovaní informácií. Jednoducho nielen že ich obmedzujete, ale rovno klamete práve vyhlásením programu núteného výkupu pozemkov pod cenu, hoci v liste mi tvrdíte opak. Analýzou dôjdete ľahko k poznaniu, že sú tu používané techniky liberálneho fašizmu.

Vašu bezradnosť pri riešení problému som videl aj v diskusii k problematike neuveriteľných ekologických škôd, ktoré vznikli v Demänovskej doline a Jasnej. Všetkým je tam tak narušená príroda a ekologické systémy, že ich človek vidí voľným okom. Toľko k Vašej bezradnosti.

Tie záverečné vety Vášho listu ma prekvapili Vašou aroganciou. Miesto toho, aby ste si uctil našich predkov, ktorí okrem iného aj Vám zaistili miesto štátneho tajomníka pri ich aktivitách v Povstaní proti fašizmu, kde riskovali svoje životy, tak mi tu píšete, že tie insitné názory Vašich odborníkov vedú k pluralite názorov. To, že došlo k devastácii nádherného územia v Tanape pokladáte za zlepšenie životného prostredia? Keď ste písali tento list, mali ste predstavu, že Vaša funkcia Vám dáva právo vystupovať z pozície MAJITEĽA PRAVDY a Vy si dovoľujete napísať „ **nepovažujeme tento názov za vhodný?**“ To koho zastupujete na funkcii štátneho tajomníka? Nás občanov, ktorí Vás platíme alebo vybranú skupinu ľudí, ktorí chcú arizovať pozemky? Bavíme sa v reále o GORILE LESNEJ? Ale kopec lesov zmizlo a gorila sa už nemá kde skrýť. **Predsa v súlade so zákonom 55/2017 Z.z. ste povinný konať nielen s profesionalitou ale aj nestranné.** Keď si zväžite, že petícia k projektu pralesov oklamala 30 000 občanov, tak to je štandardný nástroj liberálneho fašizmu. Vy zastupujete liberálnych fašistov a teda my majitelia lesných pozemkov čelíme praktikám arizácie?

Nuž aspoň vidíte, že názov petície Mor ho! presne vystihuje novú úroveň spoločenských vzťahov.

Aj preto budeme asi musieť zorganizovať Povstanie. Všetkým použitie medveďa ako biologickej zbrane s následkom ťažkého ublíženia na zdraví a smrti už prevádza techniky arizácie liberálnym fašizmom do priameho fašizmu – aj za cenu zabíjania? Spisovateľ Roman Kvaltény mi po viacnásobnom pozretí relácie na TA3 položil nasledovnú otázku:

„ **9. Moderátor relácie spomenul, že pán minister Budaj má ochranárstvo v DNA. Ako som však v relácii postrehol, tak sa p. Budaj nevyjadroval v odbornej rovine k danej téme a argumentom z vašej strany. Spomenul, že vaša skupina a petícia si zvolila psychopatický názov „MOR HO !“ a rovnako všetci, ktorí sa v nej angažujete ste podľa jeho slov nebezpeční ľudia, ktorí prahnú po zabíjaní oponentov. Názor, že chcete zabíjať vyjadril, viac menej ako svoje presvedčenie, v relácii minimálne 4x. K odborným argumentom sa však nevyjadril a bolo úplne jasné koho názor od začiatku podporuje. Ako budete Dušan teda postupovať ďalej a na ktoré inštitúcie sa obrátite v ďalšej fáze?**“

Keď teda odídeme od emócií tak fakty sú nasledovné:

1. Výsledkom ponechania 600 000 m³ polomu v Tanape v roku 2004 a ďalej došlo k vychovaniu lykožrúta, ktorého objem prekročil 9000 násobne hranicu kalamity. Zabráneniu spracovania kalamity v známej blokáde v apríli 2007 v Tichej doline zorganizovanej štátnym tajomníkom Smatanom došlo z funkcie sanitára lesa k vytvoreniu predátora lesa schopného zničiť každý strom po vyletení na jar 2007 na cca 140 tich hektároch lesa, čo potvrdzujú záznamy z inventúry škôd lesa.
2. Zároveň došlo k zničeniu 600 až 800 ročných límb a zániku predmetu ochrany v Nefcerovej doline, t.j. k zničeniu pralesa exogénnym vplyvom z ochranného pásma lesov. Limby prežili vpády Tatárov a Turkov, prežili kurucké vojny a dve svetové vojny, ale neprežili odbornú starostlivosť MŽP a ochranárskych združení a v priebehu 7mych rokov po vetrovej kalamite, ktorá sa ich nedotkla, padlo 1 500 m³ límb.
3. Lykožrút sa rozšíril do Západných Tatier a zničil značnú plochu porastov, pričom sa jedná v rozhodujúcej miere o lesy urbárskych spoločenskíev
4. Napriek môjmu listu pani Ing. Butkovskej, kde som jej vysvetlil podstatu problému lykožrúta, MŽP naďalej produkuje usmernenia v rozpore s biológiou lesa v dôsledku čoho dochádza k narušeniu lesných ekosystémov až na hranicu, kedy odchádza a je zmývaná vzácna zemina zo skál tak, že je obnažované skalné podložie
5. Napriek upozorneniu listom z júna v roku 2020 o situácii, že problém medveďa prešiel do piateho rizikového pásma v roku 2018, ministerstvo neurobilo opatrenia a teda dnes je možné konštatovať, že došlo k dvom ťažkým ublíženiam na zdraví a zatiaľ k jednému zabitíu medveďom. A medveď bude naďalej útočiť.

Kým lykožrút je použitý ochranármi cez folklór bezzásahu ako predátor a vraždiaci nástroj na hierachicky najvyššie položený organizmus v lese – strom, tak ochrana medveďa spôsobila, že medveď je použitý v podobe biologickej zbrane na zastrašenie obyvateľov, spôsobuje ťažké ublíženie na zdraví a smrť. Máme chápať medveďa ako nástroj na to, aby sme sa zbavili lesných pozemkov pod cenu?

Čitateľ si sám odpovie kto zabíja a čitateľ si sám odpovie, či používanie techník liberálneho fašizmu v argumentáciách je psychopatické prekrúcanie reality alebo je to naopak.

V súčasnosti poslanci podali návrh na prevod lesov v 5tom, 4tom a 3ťom stupni ochrany pod riadenie MŽP. Od majetku, ktorý má hodnotu ekologických systémov lesa cca 500 miliárd € ideme odčleniť cca 400 000 ha lesa s hodnotou ekologických služieb lesa na úrovni cca 100 miliárd € bez toho, aby boli porobené relevantné analýzy, alternatívne riešenia – Tanap, Napant a ďalšie lokality majú prejsť do folklóru bezzásahu a teda s rizikom, že budú zničené tak, ako bol dôsledok zásahu ochranárskych združení v blokáde v Tichej doline? Pokiaľ tento materiál prejde do druhého čítania, pravdepodobne poinformujem poslancov o rizikách tohto kroku a pokiaľ to nepomôže, tak podám podanie na prokuratúru. Nie je podstatná ani petícia a ani počet podpisov, ***podstatná je neveriteľná neodbornosť spojená s touto poslanceckou iniciatívou k tak závažnému majetku, akým sú lesy SR a v nich Národné parky.***

Na záver by som sa chcel poďakovať pánu ministrovi Jánovi Budajovi, že pri výkone svojej funkcie zohral excelentne rolu, ktorá je v odbornej literatúre nazývaná Diablov advokát. Pomohol mi ohromne rýchlo identifikovať rozhodujúce problémy a jeho excelentná komunikácia s verejnosťou

pomohla vzbudiť o problematiku lesa primeraný záujem verejnosti. Zvolený postup pána ministra pomohol verejnosti vysvetliť, o čo Vám ide a aké sú a hlavne budú následky.

Preto si myslím, že nebudete prekvapení, ak Vás informujem o nasledovnom. Tak, ako môj strýko Jano tlačil časopis Mor ho! počas Povstania a prinášal s Ivanom Terenom a Andrejom Sarvašom a ostatnými partizánmi skupiny Pomstiteľa partizánom a ľuďom nádej, tak aj petíciu, ktorú som zostavil a nazval Mor ho! prináša ľuďom na vidieku a v mestách nádej, **že sabotáž a teroristické činy samozvaných ochranárov budú vyšetrené a dôjde k zjednaniu spravodlivosti tak, ako to pán minister Budaj slúbil pri svojom nástupe do funkcie¹¹.**

Iné, ako moderné Povstanie už asi nemožno od ľudí na vidieku a slušných občanov z miest čakať.

Verím, že petíciu v súlade so zákonom prerokujeme v blízkej budúcnosti aj v NR SR, kde predložíme petičné hárkky.

Mor ho!

Ing. Dušan Lukášik, CSc.
dôchodca

Na vedomie:

Verejnosť

Prílohy:

1. Váš list zo dňa 12. októbra 2020
2. List na ministra Jána Budaja zo dňa 12. júla 2020 s prílohami

Prílohy listu 3,4,5 a 6 nájde čitateľ na adrese www.slovinfos.sk

3. Štát musí zabezpečiť spravodlivosť, občan si musí slobodu vybojovať svojou prácou
<http://slovinfos.sk/2021/05/29/stat-musi-zabezpecit-spravodlivost-obcan-si-musi-slobodu-vybojovat-svojou-pracou-1-cast-rozhovoru-s-ing-dusanom-lukasikom-csc-k-aktualnym-temam/>
4. Ide o perly slovenských pralesov alebo o diamanty vodných zdrojov?
<http://slovinfos.sk/2021/06/06/7620/>
5. Je problémom narátať do päť?
<http://slovinfos.sk/2021/06/13/peticia-mor-ho-i-3-cast-rozhovoru-s-ing-dusanom-lukasikom-csc-o-aktualnych-temach/>
6. Diabol má tisíc tvárí
<http://slovinfos.sk/2021/02/12/7584/>

---

¹¹ <https://www.aktuality.sk/clanok/774743/z-rezortu-odstranim-korupciu-posvietim-si-aj-na-podozrive-zmluvy-tvrdi-jan-budaj/>

 **MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**
Michal Kiča
štátny tajomník II

V Bratislave *12.* októbra 2020
Číslo: 2552/2020-6.1

Vážený pán Lukášik,

na Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky bol dňa 24. septembra 2020 doručený Váš list, ktorým reagujete na televíznu diskusiu v televízii TA3 na tému prírodnej rezervácie Pralesy Slovenska a petície MOR HO!

V liste uvádzate viaceré tvrdenia, ktoré zásadne odmietame. Patrí medzi ne tvrdenie, že minister životného prostredia zamýšľa arizovať lesné pozemky v súkromnom vlastníctve. Ochrana prírody a krajiny je zo zákona verejným záujmom a podľa Ústavy Slovenskej republiky má každý občan Slovenskej republiky právo na priaznivé životné prostredie. Minister životného prostredia Slovenskej republiky pri ochrane slovenskej prírody a krajiny koná a bude konať v medziach zákona, vo verejnom záujme a rešpektujúc ústavné právo každého občana vlastniť majetok.

Taktiež odmietame tvrdenia o obmedzovaní informácií. Ústava Slovenskej republiky zaručuje každému občanovi Slovenskej republiky včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu. Poskytovanie odborných a vedeckých informácií občanov nezahľuje, ale zabezpečuje ich aktívnu účasť v rozhodovacích procesoch týkajúcich sa životného prostredia.

Na záver ďakujeme za vysvetlenie významu názvu petície MOR HO!. Aj napriek vysvetleniu, že týmto názvom vyzývate k boju v informačnej vojne, nepovažujeme tento názov za vhodný. Štátni ochranári, občianske združenia, vedci a ďalší odborníci v oblasti ochrany prírody prispievajú k diskusiám a pluralite názorov. Veríme, že vďaka týmto diskusiám a odbornej práci dochádza k zlepšeniu informovanosti občanov a následne k zlepšeniu životného prostredia na Slovensku.

S pozdravom

Vážený pán
Ing. Dušan Lukášik, CSc.
Honors, a. s.
Námestie osloboditeľov 24
031 01 Liptovský Mikuláš

Ministerstvo životného prostredia SR

Ján Budaj

Minister

Nám. Ľ.Štúra 1

81235 Bratislava

V Liptovskom Mikuláši 12. Júla 2020

Vec: Transformácia spoločnosti do ekologických limít prírody a petícia MOR HO!

Vážený pán minister,

nastavenie spoločnosti na transformáciu do ekologických limít si vyžaduje razantný a zároveň kvalifikovaný obrat v chápaní spoločnosti a jej vzťahu k prírode a možností ekologických systémov. Potešilo ma, že ste vo funkcii poslanca bol schopný zastaviť biomasaker. Vedecky podložené rozboru na základe experimentov v rokoch 2009, 2012 a ani v roku 2018 poslanci a ministerstvo hospodárstva neakceptovalo. Graf poklesu drevnej hmoty, ktorý ste použili v argumentácii som zostrojil v roku 2011 na základe inventúry lesa známej ako NIML1. Graf poklesu zásob drevnej hmoty je platný aj po opätovnej inventarizácii lesa NIML2 po započítaní spoľahlivosti metodiky inventarizácie. Graf plne korešponduje s informáciami satelitov GFW, podľa ktorých SR prišlo o ekologické služby lesa na ploche lesných pozemkov cca 76 000 ha. Výpočet zároveň potvrdzuje zvýšenú ťažbu dreva v rokoch 2010 až 2018 o cca 23 mil m³ pri navýšení ročnej ťažby o cca 50% oproti hodnotám stanoveným v NIML1. Značná časť tejto ťažby ide na vrub lykožrútovej kalamity. Aj preto je v prvom bode Petície Mor ho! Požiadavka, aby boli vyšetrené a určené príčiny vzniku rozsiahlych ekologických škôd. Indikované škody znalcom Simonom dosahujú desiatky miliárd €, asi najväčšie známe škody v ekonomike SR. Naše podklady, ktoré obdržala Generálna prokuratúra dňa 5.decembra 2019 ***hovoria o zmene lykožrúta z funkcie sanitára lesa na jeho predátora a teda zmena funkcie dobra na funkciu zla.***

S Vaším výrokom „medveď je národné bohatstvo SR“ možno len súhlasiť. Avšak opäť fakty hovoria jasne, že z plochy 3000 ha až 5000 ha sa životný priestor medveďa cez premnoženie scvrkol na cca 300 ha a ***výsledkom je zásadné narušenie vzťahov v biotope medveďa.*** Medveď narušil potravinový reťazec do tej miery, že mnohé živočíchy sú už nie schopné reprodukcie a ich postupný úbytok znamená kolaps mnohých živočíchov, ako sú mravce ale nakoniec aj sústredený tlak rôznych ďalších chránených alebo premnožených predátorov vytvoril situáciu s úbytkom hlucháňa. Úbytok ekologických služieb lesa na úrovni 3,6% nemá ako vysvetliť úbytok hlucháňa a tak ako je folklórom bez zásahová zóna, ktorá nemá oporu v platnej legislatíve (nik ju nevie objaviť), tak aj interpretácia, podľa ktorej za zníženým stavom hlucháňa je zvýšená ťažba lesa, je limitovaná štatistikou a predstavuje v podstate zanedbateľný faktor. Premnožený medveď sa ale stal od roku 2008 agresívnym

12

HONORS, a.s., Námestie Osloboditeľov 24, 031 01 Liptovský Mikuláš SR

+421 910 237 237, honors@stonline.sk www.zivyles.sk a www.honors.sk

s postupným nárastom rizika, kde údaje z Vysokých Tatier indikujú, že riziko spojené s ťažkým ublížením na zdraví a smrťou človeka dosiahlo piatu úroveň. Otázka už nie je či dôjde k fatálnej udalosti, ale kedy k nej dôjde. Upozornil som GR pani Ing. K. Butkovskú v svojom liste, že sa jedná s vysokou pravdepodobnosťou o zanedbanie si povinnosti pri výkone funkcie, pretože nie je známy ani populačný, ani rizikový a ani regulačný model, podľa ktorého by bol stav populácie medveďa udržiavaný v autoreprodukčnom stave a súčasne by neohrozoval turistu, lesného robotníka a nepohyboval by sa po obciach a mestách, ktoré sú v kontakte s biotopom medveďa. Analýza údajov z lokality CHKO Poľana, ktorá poskytuje lepšie podmienky pre život medveďa a jeho reprodukciu, tak ako mi ju popísali aktivisti „Pravda o medveďovi“. Navyše, chýr o našich garbiaroch sa nesie štátmi EU, kde posledné medvede žili pred sto rokmi. Podľa tohto chýru sú naši garbiari schopní reparovať staré medvedie kože do takej podoby, že nie sú rozoznateľné od nových koží a tak aspoň v tejto časti remesiel si Slovensko udržiava vysoký štandard kvality. Samostatné uznanie si zaslúži aj výskum medveďa, pretože verejnosť bola informovaná, že na medveďa sa ako moderný nástroj používajú paintbalové guľičky. Údajne sú zvlášť vhodné pre rýchly zásah v mestách a obciach, kde sa medvede začali špacírovať. V priloženom materiáli Vám zasielam podklady, z ktorých vyplýva, že k ťažkému ublíženiu na zdraví už došlo a je potrebné, aby došlo k vyšetreniu, kto a prečo si zanedbal povinnosti a hlavne, je nutné odstrániť riziko stretu medveďa a človeka a nastaveniu rovnováhy v biotope medveďa.

V rokoch 1999 až 2001 došlo k arizácii majetku občana v podobe dlhopisov FNM. Štát síce vyplatil 35 mld Sk, ale občania uvideli len 6 mld Sk, zbytok 29 mld Sk bol vyplatený priekupníkom. To bolo možné len cielenou zmenou zákonov a s primeranou propagandou. **Propaganda nahovorila občanovi, že sám sa slobodne rozhodol a predal dlhopisy pod cenu.** Technika deformovania reality s poskytnutím ilúzie slobody v kombinácii s arizáciou majetku občana predstavuje moderný spôsob politiky, ktorú politológovia označili ako liberálny fašizmus. V štandardnom fašizme bola arizácia majetku občanov spojená s holokaustom. **V modernej forme arizácie majetku, či už čiastočnej alebo úplnej je spojená s vytvorením ilúzie slobody.** Podstata je ale taká istá. Znehodnotí sa majetok občana s cieľom jeho zmocnenia sa či už najprv aktami kúpy alebo vyvlastnenia do štátu a následne odpredaju zo štátu vybraným jednotlivcom. Aspoň takto sme si preložili predstavu, že pozemky v NP musia byť v majetku štátu. Podobný proces beží aj v II. pilieri dôchodkového sporenia, kde pri istine 9 mld € už vo fondoch chýba podľa NBS 2 až 7 mld €, čo je 20 až 70%. Opäť, vytvorenie ilúzie slobody v rozhodovaní u občana spôsobuje arizáciu jeho dôchodkov. **Keďže tento typ politik je označený ako liberálny fašizmus, názov našej petície MOR HO! predstavuje symbolické vyjadrenie Povstania proti praktikám fašistov.**

Morálny problém riešenia tragédie spoločného majetku vyriešila nositeľka Nobelovej ceny Elinor Ostrem a teda ak je potrebné zriadiť NP v plánovanom rozsahu, cca dvojnásobnom ako majú iné štáty EU, problém nie je v tom, kto vlastní pozemky, ale ako sa usporiadajú vzťahy. Mám za to, že používaný slovník by mal opustiť pojem odškodnenie, ale mal by začať používať platby za ekologické funkcie lesa. Platby za ekologické služby lesa by mali byť zaradené ako súčasť štátneho rozpočtu, čo je ďalší bod našej petície.

V svojom liste pani Butkovskej som upozornil na katastrofálny stav územia vo vzťahu k významnému nárastu požiarneho rizika. V súčasne prebiehajúcej práci výsledky indikujú, že došlo k významným

porušeniam povinností pri riešení rizík spojených s požiarmi v lesoch. Plochy, ktoré vznikajú ako dôsledok vetrovej alebo lykožrútovej kalamity nie sú vyznačované ako plochy so zvýšeným požiarnym rizikom a aj keď správca územia chce plniť svoje povinnosti vyplývajúce zo zákona 543/2002 Z.z. a Vzhľadom 121/2002 Z.z. dochádza k neustálemu zakazovaniu prác zo strany štátnych orgánov, vydávaných paradoxne za ochranu prírody. Prax ukazuje, aké sú následky týchto zákazov, porušujúcich dlhodobo overené postupy lesníckej praxe. Výsledky v Prosieckej doline, Suchej doline, v lokalite Mníchu a Jaloveckej doliny, Zadných Medodolov a Javorovej doliny, Tichej a Kôprovej doliny a v iných vzácnych lokalitách hovoria jasne o príčinách rozpadu ekosystémov lesa. Hľadanie príčiny v klimatických zmenách je snaha o zakrytie zločinu spáchanom na prírode. Presne zločinom nazval rozpad lesa na Šumave prezident Miloš Zeman s otázkou, prečo Martina Bursíka nezatvorili do blázinca. Pretože iba blázon môže prezentovať hrôzu z Jaloveckej doliny či lokality Mníchu za vyvíjajúci sa prales. Sú to parametre bezpečnosti spojených s rizikom požiaru, ktoré nútia správcov území pristúpiť k uzatvoreniu dolín a zabráneniu fatálnym požiarom, v ktorých človek, ak sa ocitne v lokalite, nemá ako si zachrániť život. Opäť, nevyhodnocované riziko požiaru v lesoch a aktívna zábrana orgánov štátnej správy pri riešení požiarnych rizík v územiach so zvýšeným požiarnym rizikom znamená hrubé zanedbanie si povinností na poli požiarnej ochrany.

Problém som indikoval pani Butkovskej – nie sú spracované vykonávacie vyhlášky, ktoré by upravovali riziká spojené s lesom a je jedno, či sú to riziká spojené s biotickými alebo abiotickými činiteľmi. Od roku 2002 bolo dosť času na plnenie si týchto povinností. To je obsahom štvrtého a piateho bodu petície MOR HO!, ***spracovanie legislatívy, ktorá odstráni umelo vytvorené legislatívne rozpory spojené s ekológiou lesa.***

Viac informácií je možné nájsť na stránkach www.zivyles.sk a www.honors.sk

Z úcty k našim predkom sme zmenili pozdrav na

MOR HO!

Dušan Lukášik

predseda petičného výboru MOR HO!

HONORS, a.s.

Centrum VEOZEDIS

Prílohy

1. List na GR Butkovskú
2. Podklady pre spracovanie podania na GP k problematike medveďa

Riziká

spojené so súžitím medveďa hnedého a človeka v SR

Materiál určený ako podklad pre spracovanie podania na prokuratúru pri zanedbaní povinnosti pri výkone verejnej funkcie.

V Liptovskom Mikuláši 16. júna 2020

Kolektív autorov

„Keby som mal hodinu na záchranu života, minul by som 55 minút na analýzu a 5 minút na samotnú záchranu života“

Albert Einstein

Myšlienka Alberta Einsteina obsahuje niekoľko posolstiev v symbolickom vyjadrení.

Tá prvá znamená, že kým nezistíš, čo máš robiť, môžeš robiť čokoľvek, tak nemáš ako vyriešiť problém. Neurčil si ho správne a keďže nevieš správne formulovať problém, nemáš ako nájsť naň riešenie.

Ďalšie posolstvo tejto myšlienky je, že až 90% hodnoty z práce predstavuje dobrá analýza. Albert Einstein zároveň dodáva: „ Ak nevieš jednoducho vysvetliť problém, tak mu dostatočne nerozumieš“.

Problém vnímania rizík spojených s ohrozením majetku, života či zdravia, je pomerne náročný na vyjadrenie, napriek tomu, že ľudia s týmto rizikom bežne existujú, vnímajú ho a správne reagujú, len často býva problém s jeho správnym vyjadrením.

Aj preto je tento materiál okrem riešenia samotného problému spojeného s premnožením medveďa zameraný na vysvetlenie pomerne abstraktného pojmu rizika tak, aby pri popise rizík spojených so spolužitím človek – medveď čitateľ zažil ten známy „aha efekt“ – ambíciou tohto materiálu je naplniť Einsteinovo kritérium zrozumiteľnosti, hoci samotné riešenie si vyžaduje kopec znalostí.

Tento text bol spracovaný na základe podkladov, ktoré poskytli páni Ing. Milan Koreň, CSc, Ing. Stanislav Bystriansky, Mesto Vysoké Tatry. Metodicky sa opiera v systémovej rovine o konzultácie s Ing. Ľudovítom Tkáčikom, v biologickej rovine o materiály a konzultácie s vyššie menovanými odborníkmi. V prílohách sú uvedené jednotlivé ucelené vstupy tak, aby si čitateľ urobil jasný prehľad o diskutovanej problematike. Nezávislého recenzenta nám robil pán Ing. Pavol Zacharovský. Rád by som sa kolegom poďakoval za kvalitnú spoluprácu pri spracovaní tohto materiálu, ktorý ja osobne pokladám za spoločný výstup.

Autor textu

Rekapitulácia

1. Problém §29 zákona 543/2002 Z.z. predstavuje problém riadenia rizík spojených s lesom a biosférou

16

HONORS, a.s., Námestie Osloboditeľov 24, 031 01 Liptovský Mikuláš SR

+421 910 237 237, honors@stonline.sk www.zivyles.sk a www.honors.sk

2. V hierarchii zákona sú tieto riziká spojené s §29 zákona 543/2002Z.z. nadradené nad ostatnými ustanoveniami cez vyčlenenie účinkov tohto paragrafu mimo povolenie konanie ochranou prírody, ak nastane bezprostredné ohrozenie života
3. Problém, ktorý je vytvorený je, že od roku 2002 nedošlo k vypracovaniu nižších právne záväzných legislatívnych noriem v podobe vykonávacej vyhlášky, ktoré by obsahovali proces odbornej starostlivosti a správne prepojili komplexný charakter zákonov prírody a ich vyjadrenie v platnej legislatíve.
4. Voluntaristický, často zjednodušený výklad ustanovení §29 spôsobuje, že sa do rozporu dostávajú procesy prírody a interpretácia legislatívy zjednodušením interpretácie výlučne z pohľadu času, čo je zjednodušenie komplexného systému na jednoduchý lineárny systém
5. Tento materiál slúži ako podklad na vysvetlenie problémov, ktoré vznikli v dôsledku zanedbania si povinností pri výkone funkcie vo verejnom záujme s následkom, že riziko stretu medveďa a človeka je už niekoľko rokov v štvrtej hladine s jasným trendom prechodu do piatej, najvyššej úrovne rizika, kedy dôjde nevyhnutne k usmrteniu človeka medveďom
6. Okrem zistenia kmeňového stavu medveďa prof. Paulem malo dôjsť k spracovaniu troch modelov:
  - a. Populačného modelu
  - b. Modelu rizík
  - c. Regulačného modelu pre cieľové rizikové hladiny populácie
7. Tento stav sa javí v rozpore s ustanoveniami ústavy, ktorej účelom je ochrana života, zdravia a majetku občana. Navyše zvýšená populácia medveďa a jeho výskyt v intravilánoch obce znamená neprimerané obmedzenie slobody pohybu občana v príslušných lokalitách s výsledným pôsobením strachu z medveďa, - je to forma ekologického terorizmu občana SR.
8. Materiál sa len okrajovo dotýka narušenia biologického reťazca premnožením predátora na neprimerane malej ploche vhodného biotopu – človek prestal plniť regulačnú funkciu

Úvod

Problematika výkonu spojenej s verejnou funkciou je spojená s povinnosťou práce s odbornou starostlivosťou, ktorá umožňuje vedome a cielený rozhodovací proces cez posudzovanie faktov (NRSR, 2017). V takomto ponímaní sa javí, že od roku 2002, kedy zákon 543/2002 Z.z. vstúpil do platnosti, bolo dosť času k splneniu povinnosti vypracovania chýbajúcich nižších právnych noriem, ktoré by rizikám, vyjadreným v §29 zákona 543/2002 Z.z. dali jednoznačnú interpretáciu tak, aby došlo k prepojeniu medzi procesmi prírody a spoločenskými procesmi vyjadrenými v legislatíve. V zásade ide o hierarchiu v systéme platných ustanovení a odborné priradenie obsahu slovnému spojeniu „**bezprostredné ohrozenie**“ tak, aby vyjadrovali procesy prírody.

Problém spojený s rizikami, či už sú to riziká spojené s požiarmi, riziká spojené s premnožením biotického činiteľa akým je napríklad lykožrút, alebo riziká spojené so spolužitím dravej šelmy a človeka si vyžaduje nižšie legislatívne normy v ktorých je vyjadrené, ako sa kvalita mení s kvantitatívnou zmenou rozhodujúcich parametrov popisovaného rizikového faktora. V prípade lykožrúta takáto legislatíva existuje v podobe Vyhlášky 180/1996 Sb. (ČNR, 1996), alebo STN 48 2711 (STN, 2011). Pokiaľ dochádza k zjednodušenému chápaniu pojmu „bezprostredné“ výlučne v časovej rovine, dochádza k zjednodušenej interpretácii viacrozmerného komplexného nelineárneho systému a rozhodovaniu, ktoré je v rozpore so zákonmi prírody a teda k rozhodovaniu, ktoré neobsahuje rovinu odbornej starostlivosti (Feroohar, 2020). Pre takýto výkon rozhodovania sa často využíva argument v podobe petícií a počtu podpísaných občanov. V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že ***tak ako petícia a ani počet podpísaných občanov nezbavuje povinnosti zodpovedných činiteľov konať s odbornou starostlivosťou a aj petíciu je nutné pri výkone verejnej funkcie spracovať v procesoch odbornej starostlivosti.*** Exminister Janoušek dodnes sa cíti nevinne, napriek tomu, že už nastúpil do výkonu nepodmienečného trestu na vrchnej hranici sadzby. Prax ukazuje, že pre mnohé osoby zastávajúce verejnú funkciu predstavuje významný problém praktická aplikácia, interpretáciou a chápanie rizika (Lukášik, 2020).

Hazard, riziko a katastrofa.

Pod hazardom budeme chápať proces, ktorý vytvára nebezpečie pre ľudský život, jeho zdravie a ohrozuje jeho majetok. Katastrofa je neželaný výsledok procesov spojených s hazardom. Riziko je potom definované ako potenciál alebo možnosť, či pravdepodobnosť toho, že ku katastrofe skutočne dôjde (Paton, 2015).

Ukazuje sa, že najjednoduchšie pre pochopenie týchto súvislostí sú príklady z praxe, ktoré síce pri riešení sú náročné na experimentálne a analytické práce, ale nakoniec formulácia problému je vždy jednoduchá a pomerne pochopiteľná aj pre bežne vzdelaného čitateľa v súlade s kritériami uvedenými v prílohe č.1.

Jednou zo zásad je, že bez experimentu primeraného obsahu skúmanej problematiky a primeraného rozsahu nie je možné verifikovať platnosť akéhokoľvek teoretického záveru. V 70tych rokoch bolo riziko, že teoretický záver sa líši od reality v pomere 1:60 (Pierce II, 1988). V súčasnosti Koulopoulos uvádza, že tento pomer narástol na hodnotu 1:300 (Koulopoulos, 2009). Medzi

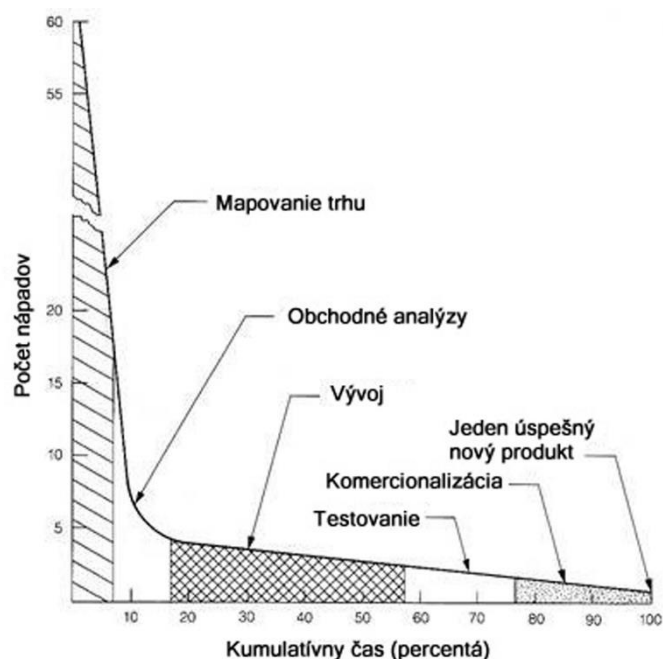
teoretickým záverom získaným v procesoch základného výskumu existuje často aj viac ako storočný proces aplikovaného výskumu a vývoja, kým sa z overovaných myšlienok jedna dostane v podobe výrobku alebo služby na trh a k spotrebiteľovi. Sú to znalostné krivky, ktoré určujú jednotlivé fázy výskumu a vývoja. Procesy spojené so znalostnými krivkami pretvárajú vedomosti získané procesmi základného výskumu na znalosti, čo je kvalitatívne iná kategória informácií. Práve dôsledne zrealizovaný proces spojený s jednotlivými fázami postupne eliminuje riziko. Nie nadarmo je formulovaná kategória rizikového kapitálu, ktorý používajú investiční manažéri pri znížení rizika procesmi výskumu a vývoja s kritériom rizika na úroveň 1:5 a menej, čo sú známe fakty z manažementu podnikov (Collins, 2001).

Pomerne významným rizikom pri posudzovaní faktov predstavujú argumenty, kde sa zamieňajú vedomosti so znalosťami a prijímajú sa rozhodovania na základe vedomostí s primeraným výsledkom – temer istota, že prijaté opatrenia nefungujú. **Je to vtedy, kedy dochádza k zanedbaniu povinností pracovať s odbornou starostlivosťou.**

Pokiaľ sú riešenia založené len a výlučne na teoretických rozboroch, je to **variabilita vstupných podmienok, ktorá neumožňuje bez experimentu a bez spätného nastavenia vstupných podmienok upresniť teoretický model a doceliť zhodu teórie a reality.** Preto aj pri oceňovaní rizika je vždy záverečný model realizovaný pri zohľadnení reálne nameraných faktov z experimentu a je jedno, či sa to týka rizika spojeného s investovaním na kapitálovom trhu, rizika spojenom s transformáciou budovy na budovu s využitím obnoviteľných zdrojov energie alebo rizík spojených s biotickým činiteľom alebo požiarom.

V rokoch 1999 až 2002 sme vykonali práce na formulovaní transformácie dôchodkového systému, súčasťou ktorých bolo aj riešenie rizík spojených s investovaním na kapitálových trhoch. Otázka znela, či je možné ponechať sporiteľovi rozhodovací proces o jeho peniazoch v otázkach investovania jeho vlastných úspor v dôchodkovom systéme a zároveň aká má byť organizácia II. piliera?

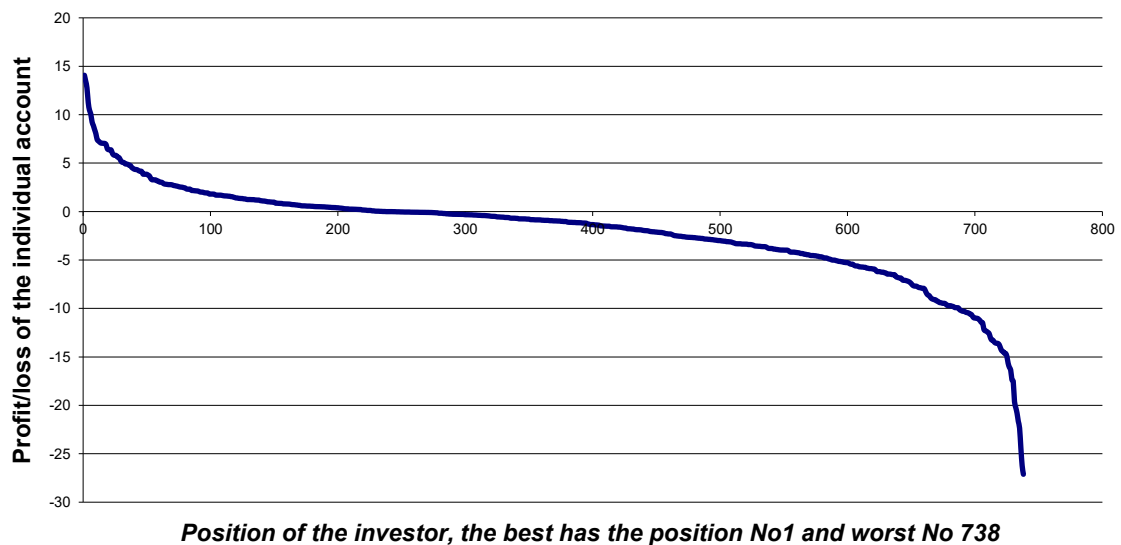
Zmeranie rizika na kapitálových trhoch je pomerne náročný proces. Prekážkou je, že prístup k súkromným účtom je len za špecifických podmienok, ktoré majú na základe špeciálnych povolení len vybrané organizácie navyše s presným určením účelu. Mali sme k dispozícii správu Asociácie administrátorov cenných papierov z 30-tich reálnych účtov z režimu amatérskeho investovania nazývaného ako Day trading. Pri mnohých takýchto analýzach pomáha virtuálny spôsob realizácie a simulácie reálnych situácií, často v podobe hier (Ridley, 1996), čo sa používa v riešení problémov spojených s teóriou hier. Pre oblasť kapitálového trhu takýmto experimentom predstavuje virtuálne investovanie.

Výsledky na 738 účtoch poskytuje graf, ktorého interpretácia je priamočiara. Až 70% účtov vykázalo kompletnú stratu finančných prostriedkov, ktoré investoval ich majiteľ. Oproti realite mal investor pridelené virtuálne prostriedky a informácie z reálneho trhu s 15 minútovým opozdením oproti realite na New York Stock Exchange. Túto analýzu sme robili v spolupráci s Viedeňskou burzou technologických akcií. Bolo pomerne prekvapujúce, že výsledky virtuálneho investovania režimu Day trading¹² sa úplne presne zhodovali s výsledkami analýz z 30tich reálnych účtov. Investor tohto typu mal len 12%tnú šancu vytvorenia zisku a až 70%tnú šancu, že príde o všetky prostriedky.

Distribution of the profit on individuals accounts

V rokoch 2000 a 2001 spoločnosti Online Investors Slovakia o.c.p. -Private Investors a Finport ponúkli verejnosti službu, podľa ktorej zákazník mohol svoje prostriedky investovať prostredníctvom týchto zmluvných partnerov na americkom kapitálovom trhu. Jediný poplatok, ktorý platil napr. v spoločnosti Private Investors bol 29 USD za jeden pokyn bez ohľadu na objem obchodu. Inými slovami, ak mal mať takýto pokyn zmysel, náklady s ním spojené by nemali presiahnuť približne jedno percento (napr. štatisticky vyčíslené poplatky za správu u amerických fondov reprezentujú 1,5% z hodnoty majetku za rok), inými slovami akýkoľvek pokyn pod hodnotu 3 000 USD sa už javí ako ekonomicky neefektívny. To má za následok, že zúčastniť sa takéhoto investovania *môžu len na naše pomery bohatí občania. Nedostatočný objem zdrojov u bežného občana a teda aj u športela na účtoch II. piliera znemožňuje, aby tento objem zdrojov umožňoval vybudovanie portfólia investícií s profesionálne riadeným rizikom a výnosmi.* Ak do toho ešte skombinujeme, že *nielenže títo investori neboli informovaní o individuálnom riziku, ale zároveň nemali ani základné vedomosti o budovaní takéhoto portfólia, potom 70% -ná pravdepodobnosť vytvorenia straty pri takto vedenom individuálnom investovaní vytvára temer istotu, že individuálny investor skončí **v strate** a* sen o ľahko zarobených peniazoch na kapitálových trhoch sa premení na plač nad rozliatym mliekom. Klienti týchto dvoch spoločností prišli v priebehu roka temer o jednu miliardu českých korún.

¹² Podstata tohto režimu investovania je, že investor sa snaží kúpiť čo najlacnejšie a predať pri náraste ceny akcií bez toho, aby svoje investície oštroval cieľovými investičnými stratégiami, ktoré limitujú riziko a tým aj výnos cenných papierov, tak ako to robia profesionálni investiční manažéri.

Keby v zmluve bolo povedané, že investor čelí riziku 70%tej straty všetkých investovaných prostriedkov a že má šancu len 12% vytvoriť zisk, koľkí by zvolili takýto spôsob investovania, ktorého riziko je na úrovni rulety?

Pri analýze problému spojeného s investovaním na kapitálových trhoch je možné dôjsť k záveru, že zlyhal regulátor trhu, ktorého úlohou je regulovať vzťahy na kapitálovom trhu. V súlade s princípom slobodného rozhodovania nie je riešením službu zakázať, ale riešením je transparentne informovať klienta o rizikách, ktorému čelí pri takomto spôsobe investovania, vyjadrením v príslušnom ustanovení v zmluve. Pri transparentnom poskytnutí informácie spojenej s rizikom dochádza k reálnemu slobodnému rozhodovaniu (Fromm, 2000). Ústava zaručuje pre občana slobodu. Ak občan nemá k dispozícii informácie spojené s rizikom a nemá si ich ako zabezpečiť, dochádza k zlyhaniu regulátora a pri chápaní legislatívy podľa zdravého rozumu, dochádza k zanedbaniu si povinností pri konštrukcii a regulácii trhu.

V súvislosti s konštrukciou II. piliera sme v rokoch 2000 až 2002 formulovali zásadu, podľa ktorej systém, ktorý je konštruovaný s konfliktom záujmu medzi správou aktív a správou účtov bude čeliť riziku straty až 40%. Práve takto bol skonštruovaný systém II. piliera po vzore z Chile v roku 2004. Dnes podľa rozborov viceprezidenta NBS pána Odóra systém II. piliera pri istine 9 mld € vykazuje stratu v rozpätí od 2 do 7 mld €, čo je strata v rozpätí od 20 do 70%. Naša predikcia z roku 2001 bola 40%, t.j. 3,6 mld €. Podstata je v systémovom riziku spočívajúcom v konflikte záujmu medzi správou účtov a správou aktív. Mediálny krik davu, že sa jedná o politické zásahy do systému nie sú pravdivé a majú za cieľ obhájiť vedome skonštruovaný systém, umožňujúci v súlade so znením zákona systému II. piliera tunelovať tak, že sporiteľ má o 20% až 40% nižšiu časť dôchodku v porovnaní s tým, keby nebol v II. pilieri. Ani 48 noviel od roku 2004 zákona neumožnila opraviť cielene zavedenú systémovú chybu.

Je to zamerané riziko spojené s konfliktom záujmov medzi správou účtov a správou aktív, ktoré je reálne a ktoré zaistuje, že sa hazardný spôsob správy aktív nakoniec mení na katastrofu v podobe výrazne znížených aktív na účtoch klientov v reáli až o 40%.

U cestnej prevádzke takýmto rizikom predstavuje rýchlosť automobilu. Pre jednotlivé úseky ciest a ich kvality sú stanovené rýchlostné obmedzenia. Ich prekročením dochádza k neprimeranému počtu havárií, často s následkom smrti. Preto pravidlá cestnej premávky nie sú ničím iným len pravidlami upravujúcimi úroveň rizika akceptované občanmi. Takisto výkon kontroly dodržiavania pravidiel a sadzobník pokút nie je len za haváriu, ako dokonanú katastrofu, ale aj za jazdu so zvýšením rizika havárie, hoci k samotnej havárii nedošlo.

Pre účely tohto materiálu som pokladal za dôležité vyjasniť čitateľovi aspoň na dvoch príkladoch prax spojenú s rizikom a pretvoriť pomerne abstraktný pojem na realitu s ktorou žijeme denne, aj keď ju v takomto ponímaní nevnímame.

Záverom je nutné skonštatovať, že vyhodnotenie rizík a ich kvantifikácia je možná len z reálnych údajov spracovaných primeraným spôsobom vhodnými analytickými nástrojmi.

Jeden z problémov, ktorému čelí súčasná organizácia spoločnosti, je indoktrinácia davu, čo je samostatný problém, ktorý v stručnosti zhrnieme v závere dokumentu. Je široko uplatňovaný v problematike ekológie a lesa rôznymi mimovládnyimi organizáciami, ktoré pracujú bez režimu odbornej starostlivosti. Súčasťou tohto problému je aj etika vo vede.

Hazard, riziko a katastrofa spojená s populáciou medveďa hnedého na Slovensku

Tak ako lykožrút z biotických činiteľov, ani dravá šelma a ani tráva, ktoré predstavujú hazard, alebo tiež faktor spojený s rizikom, **samé o sebe nie sú ani dobrom a ani zlom. Túto vlastnosť nadobúdajú len v kontexte dynamicky meniacich sa okolitých parametrov, ktoré navyše ovplyvňujú v spätnej väzbe jeden s druhým.** Ide o klasický model posudzovania dobra a zla (Fromm, 2000). Tak ako lykožrút za normálnych okolností predstavuje v zdravom lese dobro a plní funkciu sanitára, jeho

funkcia sa premnožením mení na predátora. Stačí, ak dôjde k zmene lesa na polom, menia sa podmienky existencie lykožrúta a dochádza k zvýšenej gradácii, kedy lykožrút dosahuje hustotu populácie schopnú zničiť aj zdravý strom. **Funkcia lykožrúta zo sanitára (dobro) je zmenená na funkciu predátora lesa (zlo).** Predátorom už nie je v polome, ale v okolitom zdravom lese, hoci lykožrút bol vychovaný v polome. Vyhláška 180/1996 Sb určuje, že zdravý les môže obsahovať maximálne 1 m³ napadnutého dreva lykožrútom vyzbieraného za rok na 5 ha lesa a stav kalamity ak tento parameter dosiahne hodnotu 5 m³ na 5 Ha lesa, t.j. na jednom hektári lesa je priemerne jeden dospelý strom napadnutý lykožrútom. Vtedy je prekonaná kapacita stresového systému lesa (Fink, 2007) . V modeli komplexného adaptívneho systému (Messier., 2014) autoregulačná schopnosť lesa už nezabezpečuje negatívnu spätnú väzbu, ktorá sa **prechodom cez kritický bod množstva mení na pozitívnu spätnú väzbu.** Prechodom cez tento kritický bod les už bez externej pomoci človeka sám speje k deštrukcii – dostáva sa do stavu autodeštrukcie. **Ak teda chápeme pojem bezprostredný nie časovo, ale obsahovo vo vzťahu k procesom prírody,** potom Vyhláška 180/1996 Sb. v kategórii kalamity spĺňa kritérium bezprostredného ohrozenia lesa a teda naplňajú sa kritériá §29 odstavec d) zákona 543/2002 Sb. V čierno-bielom videní sveta je však povýšená forma nad obsah a teda pojem bezprostredný je chápaný výlučne časovo, bez prihliadnutia na úroveň rizika obsahovo spojenom s procesmi prírody. Sú to neprimerané zjednodušenia, ktoré navyše umožňuje situácia, kedy si konštruktér zákona neplní svoje úlohy vyplývajúce z výkonu svojej funkcie a nevydáva v primeranom čase nižšie legislatívne normy upravujúce vzťah procesov prírody a legislatívy.

Je nutné zdôrazniť, že obsah Vyhláška 180/1996 Sb ako aj obsah STN 48 2711 je založený na experimentoch zistených opakovaným meraním, pričom v svojej podstate jednotlivé tri stupne reprezentujú rôznu úroveň rizika. Hazard predstavuje prítomnosť lykožrúta v smrekovom lese. Riziko je reprezentované veľkosťou populácie lykožrúta. V tomto prípade kvantita lykožrúta mení jeho kvalitu z dobra na zlo ako dôsledok zmenených vonkajších podmienok.

Kedže okolité parametre existujú výlučne v dynamickej zmene, zvyčajne ako súčasť komplexného nelineárneho systému, **vzniká zložitá mnohotvárnosť,** na ktorej pochopenie je nutné vynaložiť primeranú námahu a odpovedajúci stupeň abstraktného myslenia so schopnosťou jednoduchým zrozumiteľným spôsobom formulovať problém. V rámci dynamických zmien sa mení aj riziko spojené s dosiahnutím stavu katastrofy.

Čo je dôležité je, aby riešiteľ bol schopný zjednotiť protiklady, často nielen dva protipóly a poskytnúť riešenie nájdením cieľenej rovnováhy v nekonečnom spektre odtiení farieb. Zároveň je potrebné určiť transformačný proces zo súčasného do cieľového stavu dynamickej rovnováhy. Súčasťou riešenia potom musia byť aj nastavené stabilizačné procedúry, ktoré umožňujú udržať populáciu medveďa v želanom intervale reprodukcie. Preto výstupom týchto prác popri zistení okamžitého stavu populácie medveďa musí byť :

- 1. Populačný model**
- 2. Model rizík**
- 3. Modely regulačné určené pre rôzne úrovne rizika**

Pokiaľ tento typ práce nie je odpracovaný, bez ohľadu na príčinu, **dochádza k zjednodušenému vnímaniu sveta jeho zjednotením do čierno bielej reality.**

Čierno biele myslenie ale kontaminuje aj morálku. Dobré je len to, čomu rozumie hlásateľ, či MAJITEĽ PRAVDY, často s autoritou vyplývajúcou z titulu či funkcie v režime podriadeného autorite (Milgram, 2009). A zbytok reality je MAJITEĽOM PRAVDY podrobený často s hysterickým fanatizmom neúprosnej kritike (Mňačko, 2016). Dnešným efektívnym nástrojom sa stali sociálne siete, ktoré umožňujú formovať dav a cez využitie znalostí neurobiológie a psychológie v prepojení na možnosti IT technológie aj veľmi efektívny spôsob jeho indoktrinácie, polarizácie (Le Bon, 2012) (Sighele, 2018) a riadenia (Alvarová, 2020) (Damasio, 2004) (Jung, 2000). V zásade sa zosnímajú reakcie jednotlivca a z nich sa vytvorí osobnostný profil a spektrum stimulov, ktoré umožňujú predvídať reakcie jednotlivca (Alvarová, 2020) – je zosnímaný jeho individuálny hodnotový systém. Následne je osoba cielene manipulovaná cez externé stimuly, čo sa javí akoby manipulátor videl do myslenia človeka (Kvaltény, 2017).

Schopnosť vecnej a obsahovej analýzy prírodných a spoločenských procesov s ich následným prepojením vyjadreným v zákonoch predstavuje vrchol rozsiahlej odbornej práce, založenej na overených faktoch a znalostiach. Princípy, ktoré poskytujú prognostické analýzy a modely (Zeman, 1998), bývajú často kontaminované rizikom, ktorý popísal Perkins (Perkins, 2015). Podstata **Perkinsovho rizika** spočíva v cielenom nastavení modelov v rozpore s realitou cez nerealistické predpoklady, či už riešiteľ zvolí optimistický alebo vyslovene pesimistický scenár. V reálnom svete máme možnosť vidieť takýto prístup v spojení s COVID19, kde opatrenia sú realizované na základe katastrofických modelov, líšiacich sa o tisícky percent voči realite. Problém nie je v modeloch, ale problém nastáva, ak je rozhodovanie realizované cez takto skonštruované modely a nie na základe reálneho výskytu javov. Vedeli by o tom hovoriť obyvatelia Argentíny, keď mali prežiť v poradí siedmy bankrot štátu (Kohout, 2010).

To, čo zjednodušené vnímanie čierno bieleho sveta charakterizuje je naivné až infantilné vnímanie rizika. Pokiaľ ku katastrofe nedôjde, takáto osoba nie je schopná vnímať riziko v zmysle zvýšenia pravdepodobnosti, že katastrofa nastane. Je to tým, že **neposudzuje riziko v zmysle obsahu prírodných procesov, ale často len jeden parameter- časovú os.** No a keď už katastrofa nastane, to znamená riziko javu sa naplní, zvyčajne už nie je cesty späť, deštrukcia sa stáva neodvratnou aj pri zásahu človeka, ktorý je už irelevantný. A je jedno, či sa jedná o napadnutie človeka dravou šelmou, alebo ide o požiar v lese, či rozšírenie lykožrúta v smrečinách. Jednoducho **riziko je proces spojený s hazardom, ktorý vytvára nebezpečie pre ľudský život, jeho zdravie a ohrozuje jeho majetok.** Katastrofa je neželaný výsledok procesov spojených s hazardom. Riziko je potom definované ako potenciál alebo možnosť, či pravdepodobnosť toho, že ku katastrofe skutočne dôjde (Paton, 2015).

Je aj opačný prístup, riziko sa výrazne precení a realizujú sa neprimerane nákladné preventívne opatrenia až po paralýzu spoločnosti, čoho sme pravdepodobne svedkom v súvislosti s Covid 19.

Rozhodujúcim signálom, že dochádza k zjednodušenému čierno bielemu vnímaniu problému starostlivosti o dravé šelmy, predstavuje štatisticky významný nárast parametrov, charakterizujúcich ohrozenie zdravia, života a majetku človeka. To signalizuje, že zároveň dochádza k nerovnováham

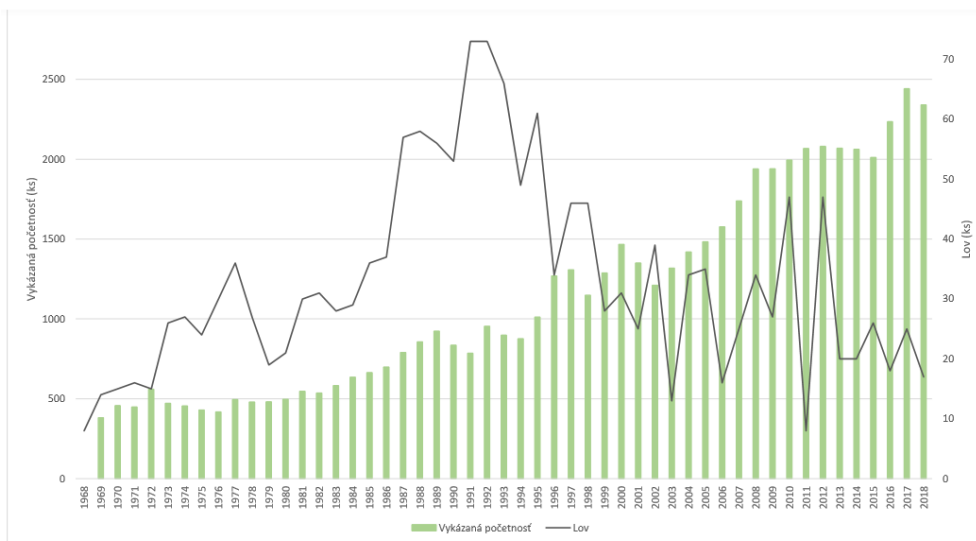

v potravinovom reťazci prírody. Ak ale vychádzame z Ústavy SR, potom v druhom oddieli je jasne vyjadrené, že **štát má za úlohu chrániť život, zdravie a majetok občana**. Aké sú teda riziká, ktoré by potenciálne mohli narušiť poslanie ústavy?

Teória neurčitosti aplikovateľná na túto situáciu vychádza zo štatistiky minulých udalostí spojených so spolužitím človeka a dravej šelmy ako aj s pozorovania nerovnováh, vznikajúcich v dôsledku dravej šelmy v prírode (Heisenberg, 2001) (Knith, 1921 (vydanie 2018)) (Koulopoulos, 2010).

Pri týchto úvahách o dravých šelmách je nutné zohľadniť skutočnosť, že mnohé európske štáty vylúčili absolútne riziko spojené so spolužitím dravých šeliem, akým je medveď a celú populáciu zlikvidovali s rozhodnutím ju neobnovovať, ako sú štáty Švajčiarsko, Taliansko, Nemecko, či Rakúsko alebo Česká republika. Inými slovami, v týchto štatoch hazard spojený s populáciou medveďa hnedého neexistuje.

Slovenská republika je ale v situácii, kedy premysleným spôsobom bola znásobená populácia medveďa v priebehu 20tého storočia, čo prístupným spôsobom dokumentuje Milan Koreň (Koreň, M., 2014). Zhodnotenie stavu v populácii medveďa hnedého ako stav prízivý, bola predmetom odbornej konferencie v roku 2018 v Levoči (Slovenská poľovnícka komora, 2018) a je aj predmetom programu starostlivosti o medveďa v gescii Ministerstva životného prostredia (Antal, V., 2016). Závety z konferencie sú uvedené v prílohe č.2.

Graf vývoja populácie medveďa hnedého. Zdroj: (Antal, V., 2016)

Nárast populácie medveďa do roku 2018 na úroveň 2 400 ks spôsobuje (Antal, V., 2016), že sa čoraz častejšie medveď dostáva do kontaktu s človekom, čo médiá prinášajú už aj v podobe videí a čoraz častejšie sú informácie, kedy je medveď usmrcovaný na cestách vozidlami, či už je to na ceste medzi Kráľovanmi a Krpeľanmi, alebo na diaľnici medzi Hybe a Východnou. Lykožrútom zničený les v ľudovo nazývanej bezzásahovej zóne **nevytvára priaznivý biotop** ani pre medvede. Popadané kmene v takomto lese sú nepriechodné (alebo len minimálne priechodné) pre zver. Podobne, holiny

predstavujú priestor, kde sa medveď nemá kde skrýť. Aj to spôsobuje „vytláčanie“ medvedíov bližšie k ľuďom....

Slovenská republika má populáciu medveďa **dlhodobo v priaznivom stave so schopnosťou vlastnej reprodukcie** (Antal,V., 2016).

Preto základná otázka vo vzťahu k populácii medveďa a jeho riziku zachovania populácie znie: **Aký minimálny počet medvedíov R_M je potrebný, aby sa zachovala populácia medveďa vlastnou reprodukciou?**

V programe starostlivosti o medveďa v tabuľke 12 na stranách 32 a 33 sú systematicky spracované kritériá pre posudzovanie stavu medveďa vývoja populácie v kategóriách dobrý, priemerný a nepriaznivý. Nielen okamžitý stav, ale aj trend je rozhodujúci pre posúdenie stavu populácie. (Antal,V., 2016)

Ďalším podstatným parametrom pre posúdenie rizík je **minimálna plocha územia príslušnej kvality na jedného medveďa, t.j. hustota populácie, kedy nedochádza k narušeniu biologického reťazca**. Prekročením hranice maximálnej hustoty môže narušiť autoregulačné funkcie prostredia a spôsobiť kolaps vybratých biologických druhov s dopadom na územie a les ako celok. Riziko spojené so znížením minimálneho územia jedného medveďa budeme označovať ako R_U .

Výskyty medvedíov vo Vysokých Tatrách za roky 2009 - 2019 a rok 2020 do 19.3.2020										
Rok	Poškodenia včelstiev	Poškodenie kontajnerov	Poškodenie iného majetku	Nebezpečný stret s ľuďmi	Útok na ľudí	Pozorovanie medvedíov	Pobytové znaky	Zástreľ agresívneho m.	Spolu výskyt	Poznámka
	prípado	prípado	prípado	prípado	prípado	prípado	prípady	ks	prípado	
2008				0	0	0	0	0	0	
2009	3	0	0	1	0	44	0	0	48	jún - október
2010	0	0	0	3	4	72	0	0	79	apríl - november
2011	2	2	0	2	1	203	0	0	210	apríl - október
2012	0	0	0	5	3	264	0	2	274	apríl - november
2013	0	0	0	4	2	196	0	0	202	marec - október
2014	0	0	0	5	1	221	0	1 + 1 (úhyn)	229	marec - november
2015	3	6	5	6	0	225	3 (trus)	0	248	marec - november
2016	0	3	6	13	16	444	0	3	485	marec - november
2017	0	1	9	15	7	557	1 (stopy)	1 (Ingrid)	591	marec - 15. november
2018	0	0	8	15	6	495	0	1 (nájd. úhyn)	525	27.marec - 4. november
2019	0	1	20	32	15	891	0	0	959	11. marec- 2.december (+ 434)
2020	0	0	2	5	0	53	0	0	60	k 19.3. po zimnom spánku
SPOLU:	8	13	50	106	55	3665	4	9	3910	

Tabuľka kontaktov vzťahu medveď človek v obci Vysoké Tatry. Zdroj: Mestský úrad Vysoké Tatry, Starý Smokovec

Z údajov, získaných z policajnej stanice Starý Smokovec a z nich spracovanej tabuľky je možné konštatovať nasledovné. Existujú paralelne tri vzájomne podmienené riziká vzťahu človek – medveď pre časť ochrany zdravia a života občana SR a to:

1. Riziko vyjadrené ako pravdepodobnosť kontaktu človeka s medveďom vo voľnej prírode
2. Riziko vyjadrené ako pravdepodobnosť agresívneho stretu človeka s medveďom vo voľnej prírode
3. Riziko straty plachosti medveďa vyjadrené výskytom medveďa/ov v intraviláne obce

Zrejme v takomto ponímaní existujú nasledovné kombinácie vyššie uvedených rizikových situácií s jednotlivými úrovňami R_0 až R_5 nasledovne :

1. Absolútne riešenie rizika R_0 , spojené s likvidáciou populácie medveďa – nie je spoločenským cieľom
2. Bez rizika stretu človeka s medveďom, t.j. bez kontaktu, bez agresívneho stretu človeka s medveďom a bez výskytu medveďa v intraviláne obce, s minimálnymi dopadmi na biodiverzitu – R_1
3. S nízkou úrovňou rizika stretu človeka s medveďom bez rizika agresívneho útoku medveďa na človeka v prírode a bez výskytu medveďa v intraviláne obce s málo pozorovateľnými dopadmi na biodiverzitu – R_2
4. S miernym rizikom stretu medveďa s človekom v prírode s nízkym rizikom agresívneho útoku medveďa na človeka a bez návštev medveďa v intraviláne obce, stredne pozorovateľné dopady na biodiverzitu – R_3
5. S vyššou úrovňou kontaktu medveďa s človekom, s miernym rizikom útoku medveďa na človeka v prírode, s častým výskytom medveďa v intraviláne obce, so silne pozorovateľnými dopadmi na biodiverzitu – R_4
6. S vysokým rizikom agresívneho útoku medveďa na človeka s ťažkým poškodením zdravia alebo so stratou života človeka, s katastrofálnymi narušeniami biodiverzity – R_5

Spolu s rizikom stretu človeka s medveďom ide aj o riziko spojené so stratou na majetku, či už je to v kategórii včelstiev, kategórií straty pri usmrtení chovných a domácich zvierat alebo poškodenie samotného majetku – plotov, ohradníkov a pod.

Riešenie musí obsahovať prienik troch kritérií vo vzájomnej hierarchii tak ako je to nakreslené na obrázku nasledovne:

1. **Ochrana života, zdravia a majetku občana**
2. **Zachovanie populácie medveďa**
3. **Zachovanie biodiverzity a rovnováhy v biologickom reťazci v oblasti výskytu populácie medveďa – v jeho prirodzenom biotope**

Štatistické údaje, ktoré nám poskytla mestská polícia Mesto Vysoké Tatry sú prehľadne uvedené v tabuľke vyššie. V grafe sú uvedené jednak kontakty človeka s medveďom a tiež dynamika týchto kontaktov, umožňujúca stanoviť interval, v ktorom sa populácia medveďa reprodukuje tak, že dochádza k významnému nárastu pravdepodobnosti stretu medveďa s človekom. Zároveň nám umožňuje extrém v dynamike kontaktov určiť prechod z jednej úrovne rizika do druhej.

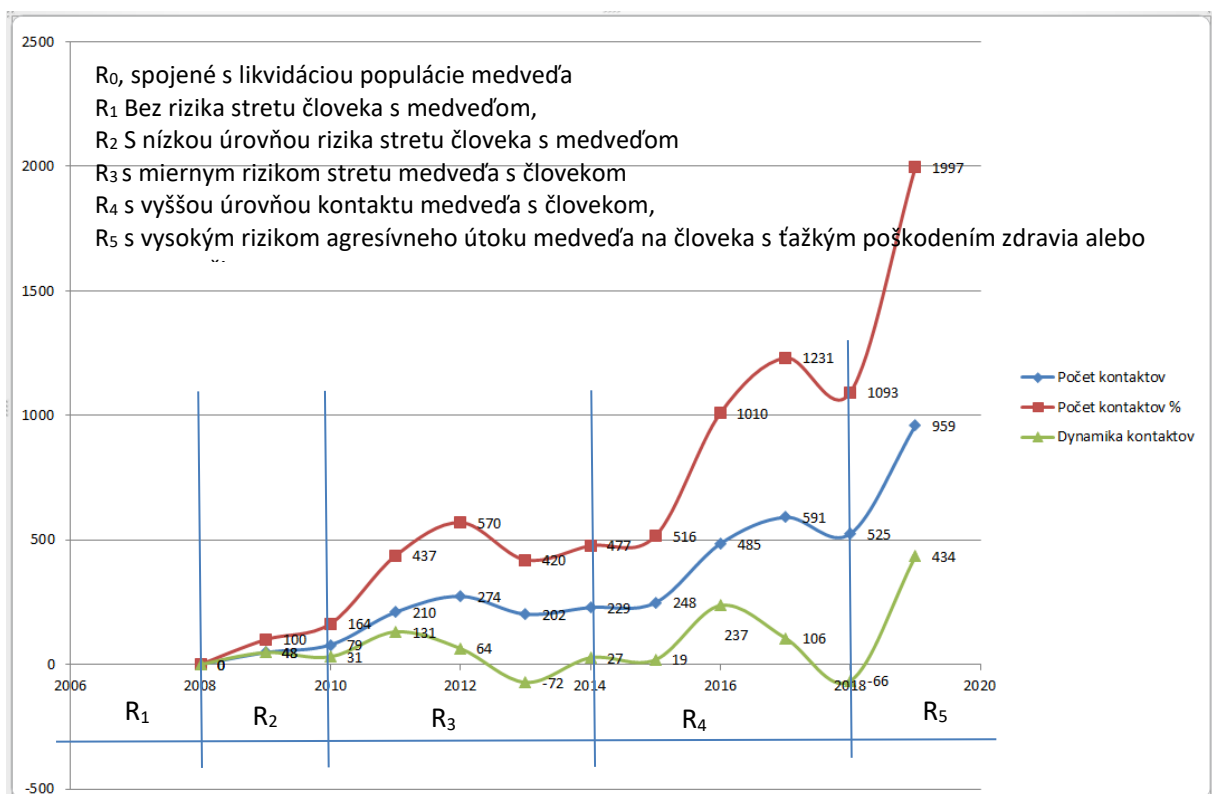

Problém, ktorý je nastolený analýzou rizík v súlade s Kaplanovými modelmi štrukturovaných scenárov je (Kaplan, 1999), aby z merania populácie vykonanej v roku 2014 boli cez populačný model stanovené počty medveďov pre jednotlivé hladiny rizík R_1 až R_5 a k tomu stanovené územie, ktoré nepodlieha degradácii biologického reťazca v dôsledku nerovnováhy vytvorenej premnoženým medveďom.

Cieľom tohto materiálu nie je stanoviť počty medveďov a ani plochu územia, to je záležitosť odborníkov v obore biológie medveďa, ale len modelovo poukázať na overených údajoch z mesta Vysoké Tatry, ako by takéto rozdelenie malo vypadáť.

Ak budeme akceptovať modelovo vhodnú plochu ako biotop medveďa v rozsahu 11 500 km², potom je nutné zistiť, aká je priemerná únosnosť územia. Zdroje uvádzajú hodnotu pre jedného medveďa od 1000 do 5000 ha (Antal, V., 2016). V tomto prípade ale neplatí štatistický priemer a to z dôvodu výrazných odlišností a podmienok v konkrétnom území. Skôr sa javí racionálne určiť stav populácie regresiou zameraného stavu kmeňovej populácie medveďa v roku 2014 prof. Paulem na hodnotu 1 256 +/- 235 ks, merané genetickou metódou (Bystriansky, 2020) a z monitorovania kontaktov medveďa a človeka.

Časový vývoj kontaktov a ich dynamika vzťahu medveď - človek v obci Vysoké Tatry. Zdroj: Mestský úrad Vysoké Tatry, Starý Smokovec

Kvalifikovaný odhad na základe merania populácie medveďa pre jednotlivé kategórie rizík je možné spolu s plochou modelovo priradiť nasledovne (Bystriansky, 2020):

1. R1 je dosiahnuté pri populácii 230 medvedí (areál 11.500 km² a 1 medveď na 5000 ha)
2. R2 .....**400** medvedí (..... 2875 ha)
3. R3 ..... **600** medvedí 1917
4. R4 ..... 800 medvedí 1438
5. R5 ..... 1000 medvedí 1150

Podobný model, uvedený vo forme štatistiky kontaktov s medveďom je možné urobiť pre akúkoľvek lokalitu, pokiaľ by boli k dispozícii overené údaje.

Otázka znie, či takto stanovený model z merania jednej lokality je reprezentatívny pre celú populáciu medveďa a pre celé kompletné územie, v ktorom sa pohybuje medveď?

CHKO Poľana

Podklady získané z CHKO Poľana majú úplne odlišný charakter, ako záznamy vedené políciou Mesta Vysoké Tatry. Je tu zrejme premietnutý pohľad, kde záujmy medveďa sú nadradené nad záujmy občana. Hoci sa tabuľka z CHKO Poľana pre nedostatok porovnateľných údajov nedá vyhodnotiť podobne ako hlásenia z V. Tatier, aj tak je z nej a hlavne zo slovných opisov zjavné, že počet medvedích incidentov narastá a hlavne narastá aj trúfalosť medvedí (vniknutie do oploteného dvora sa stupňuje až na rozbitie maštalíky a zabitie a požieranie chovaných domácich zvierat - včely, hydina, ovce, pštrosy).

Z popisov medvedích incidentov je zjavné, že medvede systematicky olamujú vetvy s ovocím v celom ovocinársky bohatom Pod Poľaní a tým potláčajú ovocinársky potenciál pre rozvoj vidieka. Pre radcov zbierať nezrelé a teda nezdravé ovocie, je tu odkaz: "nech nezrelé ovocie konzumujú tí, čo ho propagujú !!! "

Už nie je riziko chovať pár ovečiek na záhrade (ako kosačky). ale riziku konfliktu s medveďom je vystavený aj pastier stáda jalovic hovädzieho dobytku. Školenia o tom ako sa ma pastier - ochrana stáda správať nepomôžu a riziko ohrozenia jeho života sa stáva viac a viac pravdepodobnejším (pozri prípady z Rumunska v r. 2019). Pri napadnutí človeka medveďom sa "paprikový" spray podobne ako ľubovoľná zbraň, nie vždy stihne použiť ! Je nutné vyhodnocovať extrémnu situáciu, kedy počas útoku medveďa na človeka sú k dispozícii iba sekundy od zahájenia útoku po kontakt s obeťou a vtedy ani poľovník s puškou nemá reálnu šancu sa ubrániť. Navyše stresová reakcia zamrznutie (Levine, 2011) (Porges, 2011) spôsobí paralyzovanie obeť – obeť nie je schopná sa pohnúť.

Podklady z CHKO Poľana

Rok	Poškodenia včelstiev	Poškodenie kontajnerov	Poškodenie iného majetku	Nebezpečný stret s ľuďmi	Útok na ľudí	Pozorovanie medvedí	Pobytové znaky	Zástreľ agresívneho m.	Spolu výskyt	Poznámka
2018	0	0	7		0			0	7	
2019	0	0	1		2			1	11	
2020	2	0	3		2			0	11	Do 30.5.2020.
Spolu:	2	0	11		4			1	29	

Problémové pri práci s medveďom sa javí aj priradovanie mien jednotlivým medveďom, čo v psychologickú rovňu navodzuje, že vlastne medveď je vcelku neškodná zver. Ľudia to aj tak chápu a neuvedomujú si, že filmovanie a fotenie medveďov bežnými prostriedkami z pomerne krátkej vzdialenosti ich ohrozuje minimálne na zdraví. To nie sú profesionálne zábery s teleobjektívami, ktoré umožňujú vytvárať snímky z bezpečnej vzdialenosti.

Medializované informácie z obcí ako je Očová a nakoniec aj osobný rozhovor s predstaviteľmi a organizátormi petície indikoval, že problém s medveďom v CHKO Poľana nastal skôr ako vo Vysokých Tatrách, niekedy okolo roku 2001. Dodané podklady však tomu nenasvedčujú. Je otázne, nakoľko sú dodané podklady z CHKO Poľna úplné a reprezentujú realitu. Zvlášť, ak zdroje potravy v oblasti sú skutočne bohatšie ako vo Vysokých Tatrách a je logické že problém musel nastať skôr ako vo Vysokých Tatrách, čo síce predstavitelia petície tvrdili, ale nepotvrdili z faktami z podkladov.

Práca s verejnosťou

Je len prirodzené, že spolužitie medveďa a človeka je predmetom záujmu verejnosti, zvlášť ak žije v oblasti vidieka, kde dochádza ku kontaktu s medveďom. Podobne ľudia žijúci v mestách majú záujem o turistiku v lesoch a pohoriach Slovenska.

Tak, ako v prípade referend tak aj v prípade petícií je nutné pri formulácii predmetu petície spolupracovať s ministerstvom a jeho odbornými orgánmi do tej miery, aby formulácie obsahu petície obsahovali všetky podstatné informácie tak, aby sa občan mohol slobodne rozhodovať.

V súvislosti s medveďom je relevantné sa spýtať obyvateľov, či súhlasia, aby riziko spolužitia s medveďom bolo vyššie ako úroveň rizika R1 a keď áno, tak ktorý horný limit občania preferujú.

Je zrejme, že sú to obyvatelia vidieka, ktorí pri vyššom stupni rizika majú mať právo veta tak, aby občania miest, ktorí bežne s medveďom do kontaktu neprichádzajú a ich predstava je skôr abstraktná ako reálna, nemohli prehlasovať obyvateľov vidieka a tak cez demokratický nástroj referenda **v podstate spustiť ekologický teror na obyvateľov vidieka cez neprimeraný počet medveďov s paralelným narušením biodiverzity a rovnováhy v potravinovom reťazci.**

V súčasnosti sme svedkami tvorby davu cez sociálne siete s pomerne ľahkovážnym spôsobom organizovania rôznych petícií s ich interpretáciou, ktorá je často indoktrinovaná naivným čierno bielym videním reality s interpretáciou, vedúcou k škodám na majetku a ohrozeniu zdravia a života občana.

Čo je dôležité poznamenať je, že aj **petíciu sú povinné príslušné orgány spracovať s odbornou starostlivosťou.**

Ukazuje sa, že naše mimovládne organizácie, akými sú VLK alebo Greenpeace používajú metódy mediálnej práce, ktoré spĺňajú kritériá, ktoré odborná literatúra nazýva hybridnou vojnou (Alvarová, 2020). Je to propaganda, ktorú keď budete analyzovať, tak je založená na množstve vygenerovaných mediálnych výstupov, kde sú fakty prekrútené do možných interpretácií, ktoré sa vo forme poloprávdy, či informácií vytrhnutých z kontextu podsúvajú do podvedomie čitateľa, či cez video priamo ovplyvňujú vedomie človeka.

Hybridná vojna je postavená nie na faktoch, ale na emóciách. To konštatuje aj generál Lorenc (Lovaš, 2018) a to podrobne rozoberá aj autorka Alvarová (Alvarová, 2020). Na neurobiologickej úrovni tento fenomén vyjasnil Antonio Damasio (Damasio, 2004). Psychologickú rovňu popísal v svojom diele C.G.Jung (Jung, 2000). Podstata problému tkvie v naučených štruktúrach, ktoré Jung nazval komplexy, ktoré si človek vytvára počas svojho života, pričom najsilnejšie vznikajú do dvoch rokov ako produkt nevedomých procesov. V prípade, že sú tieto komplexy aktivované opakovaným vonkajším stimulom,

preberajú podľa intenzity a frekvencie rozhodovací proces človeka bez toho, aby si to človek uvedomil. Aj preto je intenzívna reklama dôležitá, aby cez nevedomé procesy boli aktivované štruktúry, ktoré jednotliviec v sebe má od mala. Pre nevedomé procesy je úplne jedno, čo v texte priznáte (že sa jedná o fotomontáž) zákernosť tohto procesu je, že vstupujete v obrazovom formáte do nevedomých štruktúr prijímateľa informácií a aktivujete jeho nauščené komplexy. V prípade medveďa sú to detské vnímania medveďa ako dobráka v Máši a medveď, Môj macík, či Macko PU a čím je vyššia intenzita a frekvencia, tým sa skôr darí vyradiť racionálne chápanie medveďa ako dravú nebezpečnú šelmu, pričom aktivujete jeho skreslenú podobu div že nie domáceho zvieratá. Je to nebezpečné pretváranie reality o to skôr, že je nepostihnuteľné zákonom. Dnes je možné konštatovať, že tento typ propagandy spĺňa kritériá Zimbardovho modelu, ktorý nazval Luciferov efekt. Celý proces je možné systematicky rozdeliť na štyri fázy, ktoré v symbolickom jazyku Zimbarda je možné pomenovať nasledovne:

1. Diabol sa skryje do detailu (Thompson, 1998)
2. Lucifer zmení dobro na zlo (Fromm, 2000)
3. Démon súhlasu vytvorí dav (Tatarka, 1956)¹³
4. Satan dav polarizuje a zlo vydáva za dobro (Le Bon, 2012) (Sighele, 2018)

A tak známy princíp prechodu kvantitatívnych zmien v novú kvalitu je v prípade prírodných procesov aplikovaných na lykožrúta, kde narastajúca kvantita mení dobré vlastnosti lykožrúta v zdravom lese z funkcie sanitára na predátora, ale v propagande pánov Baláža a Lukáča, či Greenpeace lykožrút predstavuje výlučne dobro. Sú to polopravdy, ale vo väzbe na blokádu na jar 2007 v Tichej doline sú zdrojom ohromných škôd.

Podobný postup je zvolený aj pri ochrane medveďa. Ohromné množstvo príspevkov na Facebooku najlepšie charakterizuje fotomontáž medveďa a k tomu rozprávka pána Baláža, podľa ktorej medvedica nechala medveďatá vo fyzickom kontakte s pánom Balážom bez toho, aby zaútočila t.j., bola schopná potlačiť či regulovať svoj inštinkt. Podobne sme sa dozvedeli, že tým, že v Tichej doline nerastie počet medveďov, tak medvedice majú svoj autoregulačný mechanizmus a potláčajú schopnosť reprodukcie, minimálne podľa zistení pána Erika Baláža. Poľovníci a lesníci síce vedia, že silnejšie jedince jednoducho vytlačia slabšie z teritória, ale to pánu absolventovi lesníckej fakulty nevadí. Tieto skutočnosti nevadili dokonca v tom čase ani dekanovi Lesníckej fakulty profesorovi Pichlerovi, pri vyslovení verejnej podpory pre politiku Erika Baláža.

Jeden z problémov, ktorému čelíme je etika vo vede. Konflikt záujmu vedcov pri získavaní grantov je niekedy premietnutá do účelovo ohýbaných faktov podľa zadania spojeného s príslušnými peniazmi

¹³ Senatores boni viri senatus autem mala bestia Autor: Cicero

a tým poskytujú legitimitu v konečnom dôsledku procesom, ktoré vedú k rozsiahlym ekonomickým škodám na ekologických systémoch lesa ako aj možnému ohrozeniu zdravia a života občanov.

Pri realizácii nápravy stavu spojeného s medveďom je nutné jasne pomenovať, že čelíme propagande, ktorá nesie všetky znaky informačnej vojny, založenej na polopravdách a neoveriteľných informáciách ako základný nástroj samozvaných ochrancov prírody.

Prílohy:

1. Kritériá pri riešení komplexných nelineárnych systémov
2. Závery z konferencie v Levoči v roku 2018
3. Pripomienky k programu záchrany medveďa (PZM)
4. Prehľad o vývoji populácie medveďa na Slovensku
5. Výklad pojmu odborná starostlivosť z Obchodného zákonníka a primerane aplikované pre výkon verejnej funkcie
6. Potvrdenie o poskytnutí podkladov z Mesta Vysoké Tatry
7. Centrum VEOZEDIS

Príloha č.1. kritériá pri riešení komplexných nelineárnych systémov

Komplexné a zložité adaptívne nelineárne živé systémy

Zložité alebo tiež komplexné systémy len v obmedzenej miere podliehajú zákonom príčiny a následku, o čom sa presvedčili ekonómovia dvadsiateho storočia. Aplikácia teórie chaosu do modernej sociológie a ekonómie viedlo k prekvapujúcim záverom, ktoré niektorí výskumníci označili už v polovici deväťdesiatych rokov priamo, že ekonómia dvadsiateho storočia skončila (Ormerod, 1994). Teória chaosu popisuje komplexné systémy a ich správanie v dynamike interakcií, pričom je len veľmi ťažko riešiteľná z roviny, ktorá tvorí chaos. A je jedno, či hovoríme o zdraví človeka alebo o živom organizme, akým je les, alebo o sociálnom systéme alebo o ekonomických vzťahoch. Dovtedy, kým riešiteľ nemá k dispozícii riadiacu štruktúru chaotického komplexného systému, tak sa nevie orientovať v systéme príčin a následkov. Nie náhodou to boli fyzici, ktorý stanovili základné kritériá pre posudzovanie riešenia zložitých systémov. Einstein stanovil nasledovné kritériá pre komplexné systémy:

- 1. Ak by som mal len jednu hodinu na záchranu života, strávil by som 55 minút analýzou problému a len päť minút riešením problému.*
- 2. Ak nevieš jednoducho vysvetliť problém, tak mu dostatočne nerozumieš.*
- 3. Väčšina základných myšlienok vedy sú v podstate jednoduché a ich významnou vlastnosťou je, že je ich možné popísať pochopiteľným spôsobom.*

Podobne významný fyzik Richard Feynman sa ku zložitým systémom a ich riešeniam vyjadril nasledovne:

- 1. U zložitých systémov je možné odhadnúť, že ste na správnej trajektórii riešenia ešte pred tým, ako overíte všetky konzekvencie riešenia.*
- 2. Rozpoznať správnosť riešenia je možné cez jeho jednoduchosť a krásu.*

Ale je tu jeden problém, ku ktorému zaujal Max Plank nasledovné stanovisko: *Nové vedecké pravdy sa neprijímajú ani tak na základe faktov, ktorými presvedčíte oponentov ukázaním svetla na konci tunela, ale skôr vtedy, keď oponenti prípadne zomrú a nová generácia vedcov prijme navrhované riešenia a osvojí si ich.*

K vyššie uvedeným myšlienkam si dovoľím pridať ešte jednu, ktorá z nich logicky vyplýva:

- 1. V každom zložitom systéme existuje základná otázka.*
- 2. Pri hľadaní odpovede na správne položenú základnú otázku sa odкрýva postupne vrstvu po vrstve celé riešenie komplexného systému.*

Príloha č.2 Závery z konferencie v Levoči v roku 2018

Slovenská poľovnícka komora Štefánikova 10, 811 05 Bratislava

Závery z panelovej diskusie

„Programy starostlivosti v praxi alebo ako ďalej s manažmentom veľkých šeliev“
konanej dňa 17.03.2018 v kongresovej sále Mesta Levoča.

S cieľom sprostredkovania verejnej rozpravy usporiadala dňa 17.03.2018 Slovenská poľovnícka komora v spolupráci so Slovenským poľovníckym zväzom, Lesmi mesta Levoča spol. s r. o. a Mestom Levoča panelovú diskusiu poverených zástupcov Ministerstva životného prostredia, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a zástupcov slovenskej poľovníckej samosprávy s predstaviteľmi a občanmi miest a obcí dotknutých realizáciou programov starostlivosti o veľké šelvy v praxi, schválených Ministerstvom životného prostredia SR 2.2.2017. Účelom tejto formy verejnej diskusie bolo zhrnutie dôvodov súčasných problémov a požiadaviek obyvateľov podhorských miest a obcí, pre ktorých predstavuje zvyšujúca sa početnosť najmä medveďa hnedého na Slovensku stratu občianskeho životného komfortu, takmer každodenné problémy v intravilánoch a extravilánoch obcí spojených so strachom o elementárnu bezpečnosť voľného pohybu v širšom okolí svojho trvalého bydliska.

Stretnutia sa zúčastnili zástupcovia Združenia miest a obcí Slovenska, pracovník Štátnej ochrany prírody SR, ŠL TANAP-u, Lesov SR, š. p., Vojenských lesov a majetkov SR, š. p., Národného lesníckeho centra, zástupca Slovenského zväzu včelárov a ďalší. Organizátormi vyžiadané úvodné odborné prednášky predniesli pracovníci Katedry aplikovanej zoológie a manažmentu zvierat Lesníckej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene, Katedry výživy, dietiky a chovu zvierat Univerzity veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach, Národného lesníckeho centra a aktuálne problémy v teréne zhrnul aj zástupca Mesta Vysoké Tatry. Aktívnymi účastníkmi diskusie boli aj predseda Únie regionálnych vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, zástupca Mesta Vysoké Tatry, zástupca Asociácie horských sídiel, obyvatelia okolitých miest a obcí, členovia Komisie pre poľovníctvo a životné prostredie SPK, členovia poľovníckych združení a spoločností a ďalší.

Prednášajúci aj diskutujúci vnímajú Ministerstvom životného prostredia SR schválené Programy starostlivosti o medveďa hnedého a vlka dravého ako dokumenty, ktorých uplatňovanie v praxi v nezmenenej forme bude generovať ďalšie nepriaznivé dôsledky a obmedzenia na úkor vidieckeho obyvateľstva, rozvoja cestovného ruchu a bezpečného využívania ekosystémových služieb občanmi na Slovensku. Účastníci diskusie žiadajú stanoviť rámce zodpovednosti štátu, miestnej samosprávy a mimovládnych organizácií za následky stavu zvyšovania počtu a výmery rizikových oblastí, ktoré sú dôsledkom systematického nadradovania bezdôvodnej druhovej ochrany vybraných druhov živočíchov nad práva a právom chránené oprávnené záujmy občanov.

Účastníci panelovej diskusie sa zhodli na nasledujúcich najdôležitejších záveroch:

1. Početnosť medveďa hnedého je na Slovensku už dávno v priaznivom stave, jeho populácia nie je len dlhodobou vyrovnaná, ale každoročne sa zvyšuje. Z aspektu trvalej udržateľnosti priaznivého stavu v podmienkach SR vyžaduje tento stav

Slovenská poľovnícka komora

Štefánikova 10, 811 05 Bratislava

- aktualizáciu podmienok manažmentu početnosti populácie na základe odborných kritérií účinne realizovateľných v praxi. V opačnom prípade hrozí, že populácia medveďa hnedého môže byť v dôsledku neodborného manažmentu vystavená zvýšenému riziku rozkladu optimálnej sociálnej štruktúry a v prípade ďalšieho premmnoženia aj zvýšenému nebezpečenstvu nezákonných zásahov do populácie z dôvodu ochrany majetku vlastníkov pozemkov.
2. Nastavenie ekologického manažmentu na základe v prírode realizovateľných účinných zásahov do populácií veľkých šeliem v podmienkach urbanizovanej vidieckej krajiny je základným predpokladom pre racionálne vnímanie cieľov programov starostlivosti o veľké šelmy obyvateľstvom. V opačnom prípade môže dôjsť k absencii súčinnosti zainteresovaných skupín na dlhodobom udržaní priaznivého stavu veľkých šeliem na Slovensku.
  3. Akúkoľvek podporu aktivít tretieho sektora proti relevantným a zákonným rozhodnutiam vydaným Ministerstvom životného prostredia SR a Štátnou ochranou prírody, postavených na emotívnych stanoviskách laikov, zameraných na spomaľovanie, spochybňovanie a znemožňovanie procesu schvaľovania a realizácie aktívneho manažmentu populácií medveďa hnedého a vlka dravého považujú účastníci panelovej diskusie za pozitívnu diskrimináciu mimovládnych organizácií na úkor odborne uznávaných štátnych, vedeckých, akademických a samosprávnych autorít.
  4. Vzhľadom na zjavné disproporcie v plnení harmonogramu opatrení schválených v programoch starostlivosti o medveďa hnedého a vlka dravého je potrebné aby MŽP SR v spolupráci s MPRV SR prostredníctvom pracovnej skupiny dohliadajúcej na priebeh realizácie programov starostlivosti (ak je už vôbec zriadená!) iniciovala aktualizáciu týchto programov s ohľadom na požiadavky a závery tejto panelovej diskusie. Ak nebudú členmi tejto pracovnej skupiny zástupcovia slovenskej poľovníckej samosprávy a miestnej samosprávy, nebudú títo účastníci dnešnej panelovej diskusie považovať kontrolu dodržiavania programov starostlivosti o veľké šelmy za transparentnú a vyhradujú si právo objektívne informovať o tejto skutočnosti verejnosť a príslušné národné i nadnárodné inštitúcie.
  5. V súlade so spoločensky odôvodnenými argumentmi vzťahujúcimi sa na stav a vývoj spoločenskej objednávky na ekosystémové služby v malej urbanizovanej krajine tretieho tisícročia je potrebné, aby sa na Slovensku podrobila otázka hierarchie priorit druhej ochrany vybraných druhov živočíchov na úkor obmedzení vidieckeho spôsobu života a rozvoja cestovného ruchu a turizmu objektívnej celospoločenskej diskusii.

Zapísal: Ing. Tibor Lebocký, PhD., prezident, Slovenská poľovnícka komora

Účastníci panelovej diskusie za jednotlivé organizácie:

Slovenská poľovnícka komora Štefánikova 10, 811 05 Bratislava

Účastníci panelovej diskusie za jednotlivé organizácie:

Ing. Peter Kiecko
Ministerstvo pôdohospodárstva a
rozvoja vidieka SR

Ing. Vladimír Antal
Štátna ochrana prírody SR

Ing. Tibor Lebocký, PhD.
Slovenská poľovnícka komora

Ing. Miroslav Priečhodský, PhD.
Lesy Slovenskej republiky, š. p.

Ing. Jozef Bučko, PhD.
Národné lesnícke centrum

Ing. Tibor Pataky, CSc.
Technická univerzita vo Zvolene

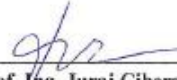

Ing. Milan Ovseník
Únia regionálnych združení vlastníkov
neštátnych lesov

ospravedlnený
Ministerstvo životného prostredia SR

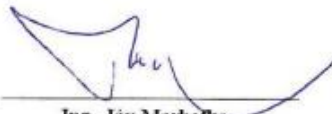

Michal Sýkora
Združenie miest a obcí Slovenska

Ing. Ján Jurica
Vojenské lesy a majetky SR, š. p.

Ing. Pavel Filo
Slovenský zväz včelárov

prof. Ing. Juraj Ciberej, CSc.
Univerzita veterinárneho lekárstva
a farmácie v Košiciach

Ing. Ján Mokoš
Mesto Vysoké Tatry

Ing. Ján Marheľka
Štátne lesy TANAP-u

Príloha č.3 Pripomienky k programu záchranu medveďa (PZM)

1. V úvode dobre zadefinované dôvody, prečo sa ma program vykonať, ale spracovateľ PZM sa nedrži ich podstaty (významu) a vedome skresľoval známe fakty, podceňoval riziká, analyzoval nevieryhodné údaje o napadnutí človeka, o škodách medveďom a pod. a pod.

Neboli dodržané pravidlá IUCN, pravidlá vyplývajúce z aplikačnej príručky k NATURE 2000 a ústavné práva vlastníkov pozemkov na ktorých sa výskum vykonával a pre ktorých sa prijímajú väčšinou obmedzujúce opatrenia, lebo táto najdôležitejšia záujmová skupina nie je v PZM ani spomenutá. Pokiaľ sa v PZM spracovateľ odvoláva na prieskumy verejnej mienky, tak sú tam bagatelizované názory najdôležitejších záujmových skupín ako sú predovšetkým vlastníci pozemkov resp. ich užívatelia, poľovníci, včelári a vidiecke obyvateľstvo.

Ak by pre ŠOP bola relevantným partnerom pri vypracovaní PZM Slovenská poľovnícka komora a poľovníci a tiež ZMOS, tak by SPK nezvolávala konferenciu v marci 2017 v Levoči (pozri výstupy) a ZMOS Podpoľanie by nerealizoval petíciu proti premnoženým medveďom a nedostatočným opatreniam vyplývajúcim z PZM !!!

2. Str. 13 na zač. je uvedené, že poľovnícka štatistika o početnosti medveďov je nadhodnotená, ale keď sa jednalo o počet hlucháňov v 70- rokoch m.s. tak poľovnícka štatistika nebola nadhodnotená. S poľovníckymi štatistikami nakladajú ako uznajú za vhodné, keď sa hodí tak platia, keď sa nehodí, tak neplatia.
3. Str. 21 – 30 – štatistika škôd medveďom: je to presné a názorné tabuľkové a grafické – mapové vyhodnotenie nepresných údajov, ktoré sú výrazne podhodnotené z titulu veľkej časovej náročnosti vybavovania náhrady za škody medveďom, nízkych náhrad (za lesnú zver sa napr. platí iba za divinu a nie za trofej) a nízkej úspešnosti poškodeného (zo strany ŠOP sa skúma či bola dostatočná ochrana včelstiev, úrody a pod. ... a teda dôvody, ako ju nezaplatiť !). Sú stanovené prísne termíny pre oznámenie škody a pod. Jeden príklad za všetky: urbárik pán Gejdoš z Liptova ktorému medveď o.i. dokaličil tvár absolvoval niekoľko operácii a preto nebol do roka schopný predložiť správu lekárskej komisie, čím mu hrozilo strata nároku na odškodné.

Pokiaľ sú škody medveďom finančne menšie, tak vzhľadom na uvedenú časovú náročnosť, ale najmä známu prax ŠOP „využiť sa“ z platenia odškodného sa poškodený vopred vzdáva požiadať o odškodné a spravidla rezignuje: prestane včeláriť, chovať 2-3 ovce na záhrade, vysádzať ovocné stromky a pod. Ako je uvedené v PZM škody medveďom na majetku sa nepreplácajú. Suma veľkého množstva týchto nárokovateľných a nenárokovateľných „malých“ škôd je niekoľko násobne vyššia ako oficiálne realizované náhrady škôd väčšieho rozsahu !!! Negatívny dopad týchto škôd na rozvoj vidieka je nevyčísliteľný !

4. Strana 30 – Škody na majetku: zabezpečiť, aby boli poškodenému uhrádzané !!! PZO sa tomuto problému vyhýba.

5. Strana 30 – Nebezpečné stretý medveďa hnedého s človekom – je príkladom toho, ako spracovateľ nezvládol PZM !!! Ide o bagatelizovanie, skresľovanie, možno i neznalosť, ale myslím si, že ide o vedomé a teda tendenčné spracovanie problematiky:
- So zvyšovaním početnosti a prekročením kritického množstva medvedí na Slovensku (cca 500 ks) logicky rastie okrem útokov synantropných medvedí aj počet defenzívnych útokov na človeka. V PZM sa napr. neuvádza neurotizácia mladých medvedí na okraji areálu dominantného medveďa, ktorý ich vytláča (napáda – končí to aj zabitím slabšieho) a ak sa k tomu pridruží nechcené vyrušovanie človekom, ktorý ide v okolí dedín napr. zbierať huby a tak je jedno ráno medveď vyrušený aj 5 – krát a to každý deň, tak hoci si medveď „nerobí čiarky“ a ani si nepovie: „ešte jedno vyrušenie a dost!“, ale mu pri ďalšom vyrušení hubárom „rupnú nervy“ a zaútočí na človeka. Častejšie sa stáva, že si niektoré medvede overujú na človeku svoju dominanciu a vtedy niekedy stačí u človeka cúvnuť , alebo sklopíť oči, alebo opačne pozrieť sa mu do očí, skríknúť a rozhodíť rukami (naznačiť útok) a medveď sa stiahne. Našťastie som to nemusel testovať, ale je naivné si myslieť, že medveď, ktorý ti chce ukázať svoju dominanciu sa uspokojí, že sklopíš oči a urobíš krok vzad. Ak ti chce ukázať dominanciu, tak ti dá aj priúčku a aspoň ťa zrazí na zem, či ti zahryzne napr. do zadku, ak ležiš na bruchu a rukami si chrániš hlavu a krk. Platí to čo som uviedol vo svojej práci: „ak si niekto myslí, že vie čo urobí medveď pri stretnutí s človekom v nasledujúcej chvíli, taj je na veľkom omyle, lebo to nevie medveď sám!“. Človek rovnako nevie s akým medveďom sa stretáva: či stačí iba sklopíť oči, alebo treba kričať. V PZM pripúšťajú, že je dobré niekedy sa brániť.
  - Výkon práva poľovníctva: v horských jeleních revíroch nie je dovolené poľovať formou spoločných poľovačiek !¹⁴ Aj na diviaky sa poľuje aj individuálne pochôdkou, alebo častejšie pri vnaďisku, ale tým sa krmia aj medvede a nastáva začarovaný kruh ! Skupina vedcov, ktorá sa zaoberala útokmi medvedí zistila, že poľovníci nie sú častejšie napádaní. To si myslí iba pán E.B., ktorý medveďom pripisuje ľudské správanie a zrejme aj spracovatelia PZM.
  - Lesnícka činnosť – problematiku bagatelizujú, lesní robotníci sú často medveďom obťažovaní, ale majú výhodu, že sú v skupine a čiastočne „ozbrojení“ náradím, JMP a najmä sú hluční.
  - Turistika – pri vysokom počte medvedí sa častejšie dostávaš do situácie o ktorej nemáš ani potuchy (napr. vo svahu pod tebou v mladine je medveď a nad tebou jeho korisť (kadáver), či mláďa a nemusíš byť „aktívny“ v duchu ako uvádzajú spracovatelia PZM, resp. narazíš na neurotizovaného macka, ktorý ti chce ukázať svoju dominanciu.
  - Prevádzka .... aj odpad v hermeticky uzavretom kontajneri láka medveďa a nerieši problém stretnutí človeka s medveďom

¹⁴ §58 Lov zveri na spoločnej poľovačke Zákona o poľovníctve č.274/2009 Z.z.

(5) Na spoločnej poľovačke možno loviť malú zver a **diviáciu** zver, podľa pokynov vedúceho spoločnej poľovačky tiež netrofejovú raticovú zver podľa plánu chovu a lovu, inú zver podľa § 56 ods. 1 a zver, ktorá nepodlieha poľovníckemu plánovaniu.

- Nakladanie s odpadom – detto. Ideálne je keď sa potravinový odpad zúžitkuje na farmách.
- Pasenie, včelárstvo... – vraj nemajú ani jeden stret, USVEDČUJÚ SA, ako neskúmali túto oblasť ! Skoro každý malý a určite stredný a väčší včelár má takúto negatívnu skúsenosť !!! Podobne skoro každý chovateľ dobytky, majiteľ políčka, či ovocných stromov, lebo na hornatom a lesnatom Slovensku už niet lokality, kde by sa nevyskytoval medveď !
- Na str. 31 seba usvedčujúco píš, aký bol nízky počet napadnutí v r.1985

Na záver : určite sa dá súhlasiť, že medveď hnedý pri stretnutí s človekom a napadnutí nemá záujem človeka zabiť, ale so zvyšujúcim počtom medveďov je početnosť útokov ako aj výnimka = zabitie človeka stále viac pravdepodobné a stále viac sa zvyšujúca početnosť medveďov je pre prírodu Slovenska škodlivá !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Ešte otázka: čo spracovateľov PZM viedlo k tomu, aby sa v PZM snažili hnať početnosť medveďov do „nekonečna“. Prečo sa neuspokojili s početnosťou, ktorú definuje v tabuľke č.12 Kropil (2005) v stĺpci „Priaznivý priemerný stav (B)“ a celkovú početnosť medveďov na území Slovenska 500-800 ks !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Početnosť 500 ks je zo 70-tych a zač. 80-tych rokov m.s., keď počet medvedích incidentov v napadnutí ľudí bol minimálny, medveď bol nočným zvieratkom tak, ako má byť, neobťažoval ľudské sídla, včelárov a farmárov iba minimálne, lebo v prírode mal dostatok prirodzenej potravy a napriek tomu všade boli mraveniská, dostatok lesných kúr a vysoká pestrosť prírody.

2.5.2020 S.Bystriansky

Príloha č.4: Prehľad o vývoji populácie medveďa na Slovensku. Autor Milan Koreň

Medveďom hrozilo vyhynutie, teraz sú premnožené

Medveď hnedý okrem Islandu osídľoval pôvodne celú Európu a patril medzi prenasledované zvery.

6. júl 2014 o 8:01 Milan Koreň

Početnosť populácie medveďa bola vždy v rukách človeka. Mal by to však robiť múdro. (Zdroj: ILUSTRÁČNÉ JAROSLAV CIGÁNIK)

Medveďa hnedého v Anglicku ho vyničili už v 11. storočí a postupne vo všetkých západoeurópskych krajinách. Vo Švajčiarsku zastrelili posledné zatúlané medvede v 20. rokoch minulého storočia. V Čechách ulovili posledného v roku 1856. Od polovice minulého storočia sa v počte okolo 100 jedincov zachoval len v Pyrenejách a približne 40 jedincov prežilo v horách španielskej Kantabrie. V [Taliansku](#) žilo v 60. rokoch minulého storočia už len 4 – 5 medveďov, ktorým nedávali veľkú nádej na prežitie, pretože ich stále ohrozovali pytliači. V hojnejšom počte prežíva dnes medveď v lesoch severnej Škandinávie a juhovýchodnej a strednej Európy. V Karpatoch žije okolo 8-tisíc medveďov, na Slovensku je ich podľa rozporuplných informácií 700 až 1 400. Do vstupu Rumunska do Európskej únie patrila slovenská populácia medveďa k najväčšej v rámci členských štátov strednej a východnej Európy.

Medvede a vlky prenasledovali

Nebolo to tak vždy. Medveď spolu s vlkom patrili v minulosti k najviac prenasledovaným druhom zveri. Pavol Karč, jeden z našich najlepších znalcov histórie poľovníctva, zistil, že hubenie medveďov sa rozmohlo najmä po roku 1780, keď pod vplyvom nariadení loveckého poriadku Jozefa II. za každého usmrteného medveďa začali vyplácať odmenu sedem zlatých, čo bola vtedajšia cena medvedej kožušiny. Okrem nej dostávali úspešní lovcia aj prémie vo forme darov od vďačných chovateľov hospodárskych zvierat. V rokoch 1791 až 1850 ulovili v Liptove 291 medveďov, teda priemerne päť

ročne. Najviac, až po tridsať, v chotároch obcí Pribylina a Liptovský Svätý Ján, potom v oblasti Čierneho Váhu - nad Kráľovou Lehotou 5, vo Svaríne 22, v okolí osady Čierny Váh 9, v doline Ipoltica 23, v Medvedzej 4, v Liptovskej Tepličke 15 a na Kolesárkach 5. Podľa historických prameňov, bol v tejto dobe v Liptove najvyšší stav medveďov, ktoré prenikli aj do biotopov, ktoré nie sú pre ne typické. Napríklad v roku 1809 jedného zastrelili rovno v centre Liptovskej kotliny, v lesíku pri Vlachoch. Na kynožení medveďov sa podieľali najmä lesní zamestnanci, ale aj obyvatelia obcí, ktorým medveď spôsoboval škody na hospodárskych zvieratách - na voloch, jalovine, koňoch, ovciach, kozách, jahňatách i ošípaných, ktoré vypásali v okolitých horách.

Najznámejší liptovskí medveďobjici

K najznámejším liptovským medveďobjicom z tohto obdobia patril Jozef Hýroš, lesník hrádockého panstva na Čiernom Váhu, ktorý ulovil 27 medveďov. Juraj Jurík, hájnik rodiny Pongráczovcov, ulovil v Tichej doline 19 medveďov, Juraj a Michal Belnajovci alias Skrinár, hájníci rodiny Szentiványiovcov z Liptovského Sv. Jána 25 medveďov a Ján Čajka z Bobrovček v lesoch na rozhraní Západných Tatier a Chočských vrchov ulovil 13 medveďov. V honbe na medvede nešetřili ani mladé jedince. Napríklad Ján Gálus z Liptovskej Tepličky v apríli 1835 zastrelil medvedicu s tromi medvediatami, o rok neskôr medvedicu s dvoma mladými medvedíkmi. Rovnako Štefan Glemba z Liptovskej Lúžnej zastrelil v roku 1843 medvedicu a tri medvediatá.

Šelmy chytali do želiez, ale potrebovali aj zbrane

Každý nemohol vlastniť strelnú zbraň. Navyše, pušky boli drahé a zďaleka nie také výkonné ako dnes. Medvede preto často chytali do želiez. Avšak aj chyteného medveďa bolo spravidla potrebné usmrtiť ďalšími prostriedkami, pričom nebolo ľahké k nemu pristúpiť.

Z roku 1863 sa zachoval list dvoch Pribylinčanov, ktorí požiadali o vrátenie zhabaných strelných zbraní so zdôvodnením, že od skončenia revolúcie v roku 1848 jeden z nich zlikvidoval už deväť medveďov a jedného vlka. Hoci ich chytal predovšetkým do želiez, tvrdil, že pri ich kontrole sa bez pušky nezaobíde. Stav zvierat sa znížil, ale ich lovenie neochablo

V polovici 19. storočia sa stav medveďov v dôsledku intenzívneho lovu podstatne znížil, avšak ich lovenie neochablo. V posledných desaťročiach 19. storočia sa ako takzvaný medvediar preslávil erárny horár Ján Harman z Podbanského, ktorý počas života údajne zastrelil 41 medveďov.

Lovcom medveďov nazývali neskôr v Liptove napríklad aj horára liptovských svätôjanských pánov Jána Filu, ktorý ulovil 36 medveďov a medvediarom bol aj Ján Chmelický z Nemeckej Ľupče, ktorý ich mal na svedomí okolo 12. Takzvaných škodníkov lovili najmä postriežkou, skrytým vyčkávaním medveďa ohrozujúceho hospodárske zvieratá, včely alebo poľné plodiny. Mimoriadnu odvahu a pohotovosť pritom preukázal na prelome 19. a 20. storočia Gustáv Moyš v Jaloveckej doline. Za svoj život ulovil 13 medveďov. Nikdy vraj nestrieľal na medveďa z boku, ale vždy spredu a v okamihu, keď sa medveď vzpriamril a postavil na zadné nohy.

Strelec aj medveď skonali vedľa seba

Aby ho k tomu poľovník donútil, v rozhodujúcej chvíli zlomil vopred pripravenú suchú haluz, čím ho na seba upozornil. Moment prekvapenia využil na rýchle zacielenie a výstrel. Nemuselo to vždy dobre dopadnúť. Napríklad v Západných Tatrách pod Babkami na jar 1927, keď nečakane napadol nový sneh, sa rozhodli uloviť medveďa nadhánkou. Vystopovali ho a privolali strelcov a honcov. Strelci sa rozostavili na priechody a honci sa usilovali k nim medveďa krikom zatlačiť. Podarilo sa im to, ale vyplašený medveď zutekal rovno na poľovníka Andreja Figuru z Pavlovej Vsi. Ten zviera pustil približko. Hoci vystrelil a medveďa aj zasiahol, ten ešte stačil k lovcovi priskočiť a udrieť ho labou po hlave. Skonali obaja vedľa seba.

Situácia v súvislosti s počtom sa stala hrozivá

Pred prvou svetovou vojnou žilo na Slovensku už len okolo 120 medveďov, keď ich uchránili najmä vo veľkých javorinských, muránskych a betliarskych lesných komplexoch.

Neskôr ich stav ešte viac poklesol, takže v roku 1928 ich bolo iba 35 až 40. Ešte hrozivejšou bola situácia začiatkom tridsiatych rokov. Slovenské úrady však ešte stále vykazovali odstrel medveďov. V roku 1926 – 94 kusov, 1927 – 43, 1928 – 29 a v roku 1929 ešte 21 kusov.

V roku 1932 odborníci odhadovali, že na Slovensku žilo sotva 15 až 25 medveďov, preto na porade majiteľov poľných revírov na Štrbskom Plese začali vážne uvažovať o celoročnej ochrane medveďa. Krajský úrad ešte v tom istom roku zakázal ich odstrel na celom Slovensku, okrem tzv. škodníkov napádajúcich hospodárske zvieratá. Viacerí poľovníci si však mysleli, že zákaz prišiel neskoro, a preto medveď aj u nás čoskoro úplne vyhynie. Nemali pravdu. Už v prvej polovici roku 1944 bolo len na území spravovanom riaditeľstvom Štátnych lesov v Liptovskom Hrádku 43 medveďov. Sústreďovali sa hlavne v lesoch lesnej správy Ružomberok (9) a vo Svaríne (8). Na území lesnej správy Vysoké Tatry a Javorina sa ich pohybovalo päť, zvyšok v iných častiach územia hrádockého riaditeľstva.

Z povojnových rokov (1946) sa na Slovensku uvádza počet 50 až 80 medveďov. Je pritom zaujímavé, že na území vtedajšieho TANAP-u ešte bez neskôr pričlenennej časti Západných Tatier, žili v roku 1949 iba dva medvede.

Počet postupne opäť narastal

V roku 1961 vzrástol počet medveďov na Slovensku na 161 a v roku 1964 na 270 kusov. Podľa sčítania k 1. januáru 1965 bolo na Slovensku už 314 medveďov, z toho vo vtedajšom Stredoslovenskom kraji 254, v TANAP-e 22, s predpokladaným prírastkom 1 až 3 ročne.

Začiatkom tohto storočia sme odhadovali, že v TANAP-e žije 60 až 70 medveďov. Ich počet neustále vzrastá a čoraz častejšie pribúdajú správy o vážnych kolíziách medveďa s človekom.

O počte medvedej populácie v minulosti vždy rozhodoval človek. Mal by tak urobiť aj dnes, keď v niektorých dedinách sa ľudia už pre medvede boja vyjsť podvečer na ulicu alebo do [záhrady](#).

Samozrejme, musia to byť múdre rozhodnutia, ktoré povedú k tomu, aby premnožený medveď nehľadal potravu v sídlach, ale našiel pokoj vo svojich pôvodných prírodných biotopoch.

Čítajte viac: <https://myliptov.sme.sk/c/7255975/medvedom-hrozilo-vyhynutie-teraz-su-premnozene.html>

Príloha číslo 5: Princípy štátnej služby a výklad pojmu odborná starostlivosť z Obchodného zákonníka primerane aplikované pre výkon verejnej funkcie vo väzbe na zákon 55/2017 Z.z.

PRINCÍPY ŠTÁTNEJ SLUŽBY

Princíp politickej neutrality

Štátny zamestnanec pri výkone štátnej služby a služobný úrad v štátnozamestnaneckých vzťahoch uprednostňujú verejný záujem pred politickým záujmom a konajú spôsobom, ktorý nevzbudzuje pochybnosti o tom, že zvyhodňujú ktorúkoľvek politickú stranu alebo politické hnutie. Princíp politickej neutrality sa uplatňuje najmä prostredníctvom povinnosti štátneho zamestnanca konať politicky neutrálne, zdržať sa konania, ktoré by mohlo viesť ku konfliktu záujmu služobného úradu s politickými záujmami, nezneužívať informácie získané v

súvislosti s vykonávaním štátnej služby v prospech politickej strany alebo politického hnutia a prostredníctvom povinnosti služobného úradu rozhodovať v štátnozamestnaneckých vzťahoch politicky neutrálne.

Princíp zákonnosti

Štátny zamestnanec pri výkone štátnej služby a služobný úrad v štátnozamestnaneckých vzťahoch konajú v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, právne záväznými aktmi Európskej únie, právnymi predpismi Slovenskej republiky, služobnými predpismi a ostatnými vnútornými predpismi. Ochranu štátneho zamestnanca voči konaniu, ktoré sa považuje za nezákonné, zaručujú zákonom ustanovené práva štátneho zamestnanca.

Princíp transparentného zamestnávania

Služobný úrad zabezpečuje verejný prístup k informáciám o výberovom konaní a uchádzač o štátnu službu má právo na verejný prístup k týmto informáciám. Každý uchádzač o štátnu službu má rovnakú možnosť prihlásiť sa do výberového konania na štátnozamestnanecké miesto a po splnení zákonom ustanovených podmienok prijatia do štátnej služby má právo na prijatie do štátnej služby. Služobný úrad vyhlasuje, uskutočňuje a zrušuje výberové konanie za podmienok a spôsobom, ktorý ustanovuje tento zákon.

Princíp efektívneho riadenia

Služobný úrad riadi štátnych zamestnancov efektívne a hospodárne. Princíp efektívneho riadenia štátnych zamestnancov sa uplatňuje najmä riadením a kontrolou štátnych zamestnancov vedúcimi štátnymi zamestnancami, vytváraním podmienok na riadne vykonávanie štátnej služby prostredníctvom systemizácie štátnozamestnaneckých miest a služobného hodnotenia.

Princíp nestrannosti

Štátny zamestnanec pri výkone štátnej služby uprednostňuje verejný záujem pred osobným záujmom a služobný úrad pri rozhodovaní v štátnozamestnaneckých vzťahoch koná objektívne. Princíp nestrannosti sa uplatňuje najmä povinnosťou štátneho zamestnanca pri výkone štátnej služby konať a rozhodovať nestranne, zdržať sa konania, ktoré by mohlo viesť ku konfliktu záujmov služobného úradu s osobnými záujmami, a nezneužívať informácie získané v súvislosti s vykonávaním štátnej služby vo vlastný prospech alebo v prospech iného.

Princíp profesionality

Štátny zamestnanec pri výkone štátnej služby koná odborne, svedomito, v súlade s Etickým kódexom štátneho zamestnanca a služobný úrad mu poskytuje alebo zabezpečuje zodpovedajúce vzdelávanie na dosiahnutie takej úrovne odborných kompetencií, ktorá mu umožní kvalitný výkon štátnej služby. Princíp profesionality sa uplatňuje najmä dlhodobým profesionálnym rozvojom štátneho zamestnanca, podporou kariérneho rastu, pravidelným služobným hodnotením, právom a povinnosťou štátneho zamestnanca vzdelávať sa, ako aj povinnosťou služobného úradu vzdelávať štátneho zamestnanca.

Princíp transparentného a rovnakého odmeňovania

Pri odmeňovaní štátneho zamestnanca je služobný úrad povinný rozhodovať len na základe podmienok ustanovených zákonom.

Princíp stability

Služobný úrad vytvára pre štátnych zamestnancov stabilné prostredie pre vykonávanie štátnej služby. Štátny zamestnanec je chránený pred skončením štátnozamestnaneckého pomeru z iných ako zákonom ustanovených dôvodov. Princíp stability sa uplatňuje najmä prostredníctvom stálej štátnej služby, odvolania z funkcie vedúceho štátneho zamestnanca len z dôvodov ustanovených zákonom a prostredníctvom inštitútu nadbytočného štátneho zamestnanca. K jednostrannej zmene štátnozamestnaneckého pomeru môže dôjsť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Princíp rovnakého zaobchádzania

Služobný úrad postupuje v štátnozamestnaneckých vzťahoch vo vzťahu k štátnemu zamestnancovi a uchádzačovi o štátnu službu podľa zásady rovnakého zaobchádzania a rešpektuje ich súkromie, ústavné práva a zákonné práva.

Výklad k § 194 odsek 5 a § 200 odsek 3 Obchodného zákonníka

(povinnosť zaobstaráť a pri rozhodovaní zohľadniť všetky dostupné informácie, náležitá a odborná starostlivosť)

§200 odsek 3 Obchodného zákonníka stanovuje povinnosť pre člena dozornej rady konať v súlade s ustanoveniami §194 odsek 4 až 8 , § 196 a 196 a

Práva a povinnosti členov predstavenstva (v zmysle ustanovenia §200 odsek 3 aj členov dozornej rady , v ďalšom len členov DR) spoločnosti definujú vnútorné predpisy spoločnosti ako stanov, štatút a rozhodujúcou normou je obchodný zákonník. Vzťah medzi spoločnosťou a členom orgánu pri zariaďovaní záležitosti spoločnosti sa spravuje primerane ustanoveniami o mandátnej zmluve alebo zmluvy o výkone funkcie. *Členovia predstavenstva sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou, ktorá zahŕňa povinnosť vykonávať ju s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej akcionárov.* Najmä sú povinní zaobstaráť si a pri rozhodovaní zohľadniť všetky dostupné informácie týkajúce sa predmetu rozhodnutia.

Dostatok informácií k predmetnému rozhodnutiu je základným predpokladom akéhokoľvek dobrého rozhodovania o to viac s odbornou starostlivosťou. Ide o povinnosť, ktorú možno považovať za súčasť povinností členov štatutárneho orgánu bez ohľadu na to, ako konkrétna právna úprava vyjadruje povinnosť „starostlivosti“ členov štatutárneho orgánu pri vykonávaní ich pôsobnosti. Informácie týkajúce sa predmetu rozhodovania sú informácie, ktoré sú podstatné vo vzťahu k rozhodovaniu o určitej otázke, t. j. informácie, ktoré môžu akokoľvek ovplyvniť rozhodovanie člena štatutárneho orgánu.

Za dostupné informácie možno považovať informácie, ktoré môže člen predstavenstva získať legálne. Jednoznačne treba medzi dostupné informácie zahrnúť všetky informácie, ktoré sú verejné. Povinnosť členov štatutárneho orgánu zaobstaráť si dostupné informácie, ako súčasť povinnosti vykonávať pôsobnosť člena štatutárneho orgánu s odbornou starostlivosťou, zahŕňa aj povinnosť zaobstaráť si vyjadrenie odborníka na danú problematiku alebo na danú oblasť. Právna úprava neumožňuje členom štatutárneho orgánu zväžiť množstvo informácií potrebných na rozhodovanie v danej veci. Aj keby člen štatutárneho orgánu bol presvedčený, že má dostatok informácií potrebných na kvalifikované rozhodovanie o veci, pokiaľ nemá všetky dostupné informácie, nesplnil svoju povinnosť konať s odbornou starostlivosťou. Pojem náležitej starostlivosti zahŕňa nielen dôkladný výkon funkcie ale taktiež výkon odborný, profesionálny a v tomto zmysle je prísnejší než všeobecná požiadavka na všeobecnú odbornosť. Ide o požiadavku nutnosti vykonávať určitú činnosť nielen so starostlivosťou ale kvalifikovane. Čo do kvality výkonu tu nemôže rozhodovať osobná dispozícia konkrétnej osoby, relevantné musí byť objektívne hľadisko, pretože ten, kto prijal funkciu v predstavenstve alebo v dozornej rade, prijíma záväzok k riadnemu výkonu tejto funkcie. To stručne znamená, že ten kto je činný v predstavenstve, sa musí na výkone pôsobnosti orgánu aktívne podieľať. To nepredpokladá len prostú účasť na zasadnutiach, ale predovšetkým účasť na rozhodovaní tohto orgánu. Každý člen predstavenstva má v danej súvislosti participovať na prijímaní stanovísk

43

HONORS, a.s., Námestie Osloboditeľov 24, 031 01 Liptovský Mikuláš SR

predstavenstva vlastnou vedomou rozhodovacou činnosťou opierajúcu sa o racionálne základy a založenú na dostatočných informáciách, vykonávanú v prospech akciovej spoločnosti bez preferovania vlastných osobných alebo obchodných záujmov. Naplnenie hľadiska náležitej starostlivosti vo vlastnej činnosti vyžaduje snahu a odbornosť a taktiež lojalitu voči spoločnosti.

Príloha číslo 6: Potvrdenie Mesta Vysoké Tatry

Mesto Vysoké Tatry

Starý Smokovec 1, 062 01 Vysoké Tatry

Centrum výskumu ekonomiky obnoviteľných zdrojov energie a distribučných sústav
Murgašova 3
040 01 Košice

Váš list číslo/zo dňa

Naše číslo
2/5/2020

Vybavuje/telefón
Ing. Kolodziej/0903980250

Vysoké Tatry
11.5.2020

Vec
Potvrdenie

Mestský úrad Vysoké Tatry pre účely spracovania údajov v Centre VEOZEDIS vydáva nasledovné potvrdenie :

1. Údaje spracované v tabuľke uvedenej nižšie poskytol Mestský úrad v podobe výpisov z úradných záznamov o kontaktoch medveďa hnedého s občanmi za roky 2009 až 2019
2. Potvrďujeme, že Mestský úrad Vysoké Tatry neeviduje záznamy kontaktov človeka s medveďom pred rokom 2008 včítane.

Výskyt medvedí vo Vysokých Tatrách za roky 2009 - 2019 a rok 2020 do 19.3.2020										
Rok	Poškodenia včelstiev	Poškodenie kontajnerov	Poškodenie iného majetku	Nebezpečný stret s ľuďmi	Útok na ľudí	Pozorovanie medvedí	Pobytové znaky	Zástráž agresívneho m.	Spolu. výskyt	Poznámka
	prípadov	prípadov	prípadov	prípadov	prípadov	prípadov	prípady	ks	prípadov	
2008	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2009	3	0	0	1	0	44	0	0	48	jún - október
2010	0	0	0	3	4	72	0	0	79	apríl - november
2011	2	2	0	2	1	203	0	0	210	apríl - október
2012	0	0	0	5	3	264	0	2	274	apríl - november
2013	0	0	0	4	2	195	0	0	202	marec - október
2014	0	0	0	5	1	221	0	0	229	marec - november
2015	3	6	5	6	0	225	3 (trus)	0	248	marec - november
2016	0	3	6	13	16	444	0	3	483	marec - november
2017	0	1	9	15	7	557	1 (stopy)	0	591	marec - 15. november
2018	0	0	8	15	6	495	0	1 (nájdi, úhyn)	525	27. marec - 4. november
2019	0	1	20	32	15	891	0	0	959	11. marec - 2. december (+434)
2020	0	0	2	5	0	53	0	0	60	k 19.3. po zimnom spánku
SPOLU:	6	13	50	106	55	3665	4	9	3910	

Ing. Ján Mokoš
primátor

Tel: +421 (0) 52 4780419
E-mail: primator@vysoketatry.sk
www.vysoketatry.sk

00326585

Banka: VÚB Poprad
č.ú. 26925562/0200

IBAN: SK18 0200 0000 0000 2692 5562

Príloha 7.

HONORS, a.s., Námestie Osloboditeľov 24, 031 01 Liptovský Mikuláš SR

+421 910 237 237, honors@stonline.sk www.zivyles.sk a www.honors.sk

OBVODNÝ ÚRAD V KOŠICIACH
ODBOR VŠEOBECNEJ VNÚTORNEJ SPRÁVY

oddelenie správne
Komenského 52, 041 26 Košice

Naše číslo: A/2008/06173
Vybavuje: Ing. Eva Rakacka

Košice 12.05.2008

OBVODNÝ ÚRAD V KOŠICIACH

Rozhodnutie o registrácii
nadobudlo právoplatnosť dňa 13.05.2008
a stalo sa vykonateľným

Podpis

Obvodný úrad v Košiciach, odbor všeobecnej vnútornej správy, ako vecne a miestne príslušný orgán v správnom konaní podľa § 1 zák. č. 515/2003 Z.z. o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v spojení s ustanovením § 46 zák. č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov,

na návrh záujmového združenia „Centrum výskumu ekonomiky obnoviteľných zdrojov energie a distribučných sústav“, zastúpeného Ing. Dušanom Lukášikom, PhD. na podanie návrhu na zápis združenia do registra záujmových združení právnických osôb vydáva toto

ROZHODNUTIE

Obvodný úrad v Košiciach podľa ustanovenia § 20i ods. 2 Občianskeho zákonníka **r e g i s t r u j e** ku dňu právoplatnosti tohto rozhodnutia záujmové združenie právnických osôb pod č. ZPO/151/KU:

Názov združenia: Centrum výskumu ekonomiky obnoviteľných zdrojov energie a distribučných sústav

Sídlo združenia: Murgašova 3
040 01 Košice

IČO: 355 78 165

Použitá literatúra:

HONORS, a.s., Námestie Osloboditeľov 24, 031 01 Liptovský Mikuláš SR

+421 910 237 237, honors@stonline.sk www.zivyles.sk a www.honors.sk

Slovenská poľovnícka komora Závěry z panelovej diskusie [Konferencia] // Programy starostlivosti v praxi alebo ako ďalej s manažementom veľkých šeliem. - Levoča : Slovenská poľovnícka komora, 2018.

Alvarová A., Průmysl lži [Kniha]. - Praha : Triton, 2020.

Antal, V., Program starostlivosti o medveďa hnedého na Slovensku [Online] // Ministerstvo životného prostredia. - 2016. - 2020. - <https://www.minzp.sk/ochrana-prirody/druhova-ochrana/programy-starostlivosti/>.

Bystriansky S. Medveď hnedý - pracovný materiál [Kniha]. - Východná : [s.n.], 2020.

Collins J., Good to Great: Why Some Companies Make a Leap ...And Others Don't [Kniha]. - New York : HarperCollins Publishers Inc., 2001.

ČNR 101/1996 Vyhláška Ministerstva zemědělství ČR [Online]. - ČNR, 1996. - 19. 1 2019. - http://eagri.cz/public/web/ws_content?contentKind=regulation&section=1&id=44130&name=101/1996.

Damasio A. Hledání Spinozy, radost, strast a citový mozek [Správa]. - Praha : dybbuk, 2004.

Fink G., ed., Encyclopedia of Stress [Kniha]. - New York : Elsevier, 2007. - Zv. 1,2,3,4.

Foroohar R., Economist need to abandon comfort zones to deal with Covid-19 [Online] // Financial Times. - 2020. - 3. 5 2020. - <https://www.ft.com/content/e1945718-8b84-11ea-9dcb-fe6871f4145a>.

Fromm Erich Lidské srdce [Kniha]. - Praha : Nakladatelství Josefa Šimona, SIMON AND SIMON PUBLISHERS, 2000.

Heisenberg W., The Uncertainty Principle [Online] // Stanford Encyclopedia of Philosophy. - Stanford University, 2001. - 14. 2 2019. - <https://plato.stanford.edu/entries/qt-uncertainty/>.

Jung C. G., Vzťahy medzi Já a nevedomím Výbor z diela III., str. 124 a 125 [Kniha]. - Brno : Nakladatelství Tomáše Janečka, 2000.

Kaplan S., Visnepolsschi, S., Zlotin, B., Zusman, A., New tools for failure and risk analysis: anticipatory failure determination (afd) and the theory of scenario structuring [Kniha]. - Southfield : Ideation International , 1999.

Knith F. H., Risk, Uncertainty, And Profit [Kniha]. - [s.l.] : Adanson Press, 1921 (vydanie 2018).

Kohout P., Investiční strategie pro třetí tisíciletí 6. přepracované vydání [Kniha]. - Praha : Grada Publishing a.s., 2010.

Koreň, M. Medveďom hrozilo vyhynutie, teraz sú premnožené [Online] // My Liptov. - 14. 7 2014. - 2020. - <https://myliptov.sme.sk/c/7255975/medvedom-hrozilo-vyhynutie-teraz-su-premnozene.html>.

Koulopoulos Thomas The Uncertainty Principle [Online]. - 2010. - 2010. - http://www.delphigroup.com/whitepapers/pdf/The_Uncertainty_principle.pdfhttp://www.delphigroup.com/whitepapers/pdf/The_Uncertainty_principle.pdf.

Koulopoulos Thomas M. Innovation Zone How Great Companies Re-Innovate for Amazing Success [Kniha]. - Mountain View, California : Davis Black Publishing , 2009.

Kvaltény R. Haki, E., Podľa skutočných udalostí [Kniha]. - Zlaté Moravce : Roman Kvaltény, 2017.

Le Bon Gustave Psychologie davu [Online] // Ulož to. - 2. 12 2012. - 2. 12 2012. - <http://www.ulozto.sk/xHj2g1A/gustave-le-bon-psychologie-davu-pdf>.

Lovaš K., Lorenc, A., Je štátny prevrat, na víkend domov neprídem [Kniha]. - Turany : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2018.

- Lukášik D.**, List na MŽP adresovaný GR Butkovej. - Liptovský Mikuláš : [s.n.], 2020.
- Messier. CH., Puettmann, K.J., Coates K.D.**, Managing Forests as Complex Adaptive Systems [Kniha]. - New York : Routledge, 2014.
- Milgram S.**, Obiedence To Authority [Kniha]. - New York : HarperCollins, 2009.
- Mňačko L.**, Ako chutí moc [Kniha]. - Bratislava : Európa, 2016.
- NRSR** Zákon o štátnej službe 55/2017 Z.z. [Kniha]. - Bratislava : NR SR, 2017.
- Ormerod P.**, The Death of Economics [Kniha]. - New York : John Willey & Sons, 1994.
- Paton D. ed.** Wildfire Hazards, Risks, and Disasters [Kniha]. - Amsterdam : Elsevier, 2015.
- Perkins J.** Spoved' ekonomického zabijaka [Kniha]. - [s.l.] : Citadella, 2015.
- Pierce II J.A., Richard B. Robinson Jr.** Strategic Management Strategy formulation and Implementation [Správa]. - Homewood Illinois : Richard D. Irwin Inc., 1988.
- Ridley Matt** The Originnes of Virtue [Kniha]. - London : Penguin Books, 1996.
- Sighele S., Pireddu,N.**, The Criminal Crowd and Other Writings on Mass Society [Kniha]. - Toronto : University Toronto Press, 2018.
- SME SME** [Online] // Tatry sa spamätávajú tretí rok. - Petit Press, 2007. - 1. 3 2019. - <https://domov.sme.sk/c/3586070/tatry-sa-spamatavaju-treti-rok.html>.
- STN STN 48 2711** // Ochrana lesa. Ochrana lesa proti hlavným druhom podkôrneho hmyzu na smreku. - [s.l.] : Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR, 2011.
- Tatarka D.**, Démon súhlasu [Kniha]. - Bratislava : Kultúrny život, 1956.
- Thompson L.** Older and Wiser: The Economic of Public Pensions [Kniha]. - New York : Urban Institute Press, 1998.
- Zeman Miloš** Varovní prognostika [Kniha]. - Praha : Nakladatelství Horizont, 1998.
- Zimbardo P.** The Lucifer Effect [Kniha]. - [s.l.] : Random House Inc., 2007.